

Mikuláš Šereřuk

KRONIKA ČESKÉHO KVASILOVA

STANICE

CIRKEV

ŠKOLA

PIVOVAR

KVASILOV

NA VOLYNĚ

HLAVNÍ ÚŘAD

Mikuláš Šeretuk

**KRONIKA
ČESKÉHO KVASILOVA**

Vydalo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, 2003.

Recenzovali: Dr. Miloslava Žáková, Jiřina Kačerová

© Mikuláš Šerefuk

Vydání první

ISBN: 80-901878-9-7

Předmluva

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel (SČVP) si dalo za hlavní úkol sepsání dějin téměř osmdesátiletého života české menšiny na Volyni. Kromě jejich oficiálního knižního vydávání začaly spontánně vznikat další publikace, především kroniky jednotlivých obcí, psané a vydávané jejich bývalými občany. Z celkového počtu asi 270 zcela nebo částečně českých obcí byly takto sepsány, vesměs iniciativními jedinci, kroniky přibližně u 1/3 z nich. Je to tedy množství malé, zvláště když kroniky většího rozsahu (50–100 stránkové), byly zpracovány jen u zcela malého počtu z nich.

Před několika lety byla sepsána kronika Českého Kvasilova v poměrně ucelené formě. Nenašli se však nadšenci mezi rodáky, aby ji na vlastní náklad vydali, jak tomu bylo prakticky u všech předchozích kronik.

Předsednictvo celostátního výboru SČVP se rozhodlo vydat tuto kroniku z vlastních zdrojů. Dosud tak učinilo jen u kronik dvou mučednických obcí, tj. Českého Malina a Michny-Sergejevky. Proč se tak stalo i u Českého Kvasilova?

Rozhodujícím důvodem byla skutečnost, že tato obec patřila k nejstarším, největším, a hlavně nejznámějším na celé české Volyni a nerýsovala se žádná jiná možnost jejího vydání zbývajícími, v malém množství, kvasilovskými rodáky, zvláště když jim v tomto směru selhali někteří jejich synové a vnuci, byť se stali úspěšnými podnikateli.

Český Kvasilov byl založen v r. 1870, tedy necelé dva roky po vzniku první české obce na Volyni – Hlinsko, rovněž velké, snad největší (která nemá též dosud sepsanou kroniku). Patřil k největším obcím, jak je výše uvedeno. Počet jeho obyvatel se pohyboval kolem 750.

Záhy po založení vznikla zde škola s českým učitelem. Poměrně brzy byl postaven velkorysý pravoslavný chrám (cerkev), který se později změnil v proslulý sobor. Založena, jako jedna z prvních, sokolská jednota. Vystavěna prostorná sokolovna a sokolský stadion (zřejmě jediný český stadion na Volyni), vybudována železniční stanice – nádraží (osobní i nákladové). Stalo se tak díky iniciativě a velkému úsilí všech občanů.

Důležitou kulturní institucí byla zde redakce týdeníku „Hlas Volyně“, s možností jeho expedice do všech obcí české menšiny. Otevřen Československý konzulát. Funkci honorárního konzula vykonával místní rodák.

Existovala rozsáhlá knihovna s čítárnou. Pracoval poštovní úřad.

Chloubou Kvasilova byly též průmyslové, zemědělské a obchodní podniky. Patří sem: továrna a slévárna, pivovar, strojní pila, strojní mlýn, provazárna a mlékárna.

Ze zemědělských podniků velkostatek Jandury. V obci byly bohatě zastoupeny prakticky všechny živnostenské podniky včetně pekařství a řeznictví.

O rozsahu obce svědčí četné ulice. Jsou to: Hlavní, Dolení, Hoření, Trenčín, Školní, Církevní, Slepá, Fabriční, Tuhaňská (Na Tuháni), Jandova cesta, Vráštilova ulička, Žabí škvrc a Za humny (ulička lásky).

Všechny ulice (až na Slepou) byly vydlážděny.

V obci zavedeno elektrické osvětlení.

V obrazové příloze je několik zajímavých a historicky cenných dokumentů. Především text původní kupní smlouvy v ruštině (přeložený též do češtiny). Je to autentický doklad o průběhu a způsobu zakoupení pozemků od polského šlechtického majitele pro osadníky z českých zemí.

Pak je to osobní dopis gen. L. Svobody paní Olze Kadavé, rodačce z Kvasilova. Svědčí o jeho vztahu k volyňským Čechům, zejména vojákům a to záhy po vzniku 1. čs. praporu v Buzuluku. Myslím, že je málo volyňských krajanů, kterým napsal gen. Svoboda takovýto dopis.

Všechna výše uvedená fakta byla pro celostátní výbor SČVP přesvědčivým důvodem, aby schválil vydání této kroniky.

Její obsah kladně hodnotila v recenzním posudku PhDr. Miloslava Žáková, spoluautorka publikace Kupačovi a Jiřina Kačerová, rodačka z Kvasilova, vedoucí regionu Chomutov.

Prof. dr. Vladimír Dufek, CSc.
předseda CV SČVP.

Úvod

Tato kronika je věnována především památce mé matky, jež mě učila české národní písně, milovat svou vzdálenou vlast, a také dědečkovi Antonínu Jandurovi, zakladateli Kvasilova, který dovedl tak krásně a přesvědčivě vyprávět o své rodné Šumavě. Jemu a jeho synu Josefovi vděčím za sémě zase-té do mé tehdy dětské duše – sémě lásky k vlasti. Jsem vděčen jeho knihám od našich národních buditelů, jež blahodárně formovaly mou národní hrdost a lásku k zemi, kterou jsem tehdy ještě nikdy neviděl, ale již jsem poznával i z vyprávění učitele Vladimíra Tomáše.

Za spolupráci a pomoc děkuji kvasilovským pamětníkům, kteří mi poskytli doklady a fotografie. Děkuji zejména Jaroslavu Pernému za mnohé příspěvky a rady, jimiž výrazně přispěl ke vzniku dějové osnovy této kroniky. Jsem též velmi vděčen příteli Hugovi Krátkému, který mě podpořil v další práci ve chvílích, když jsem již ztrácel naději, že dokončím započaté dílo.

Léta běží, vzpomínky pomalu blednou a mnohé údaje se již zdají nesku-tečné. Proto je nejvyšší čas, zachytit tuto minulost. Zde předkládám svůj pokus. Dlouho jsem se k této práci odhodlával. Myslím si však, že hlavním sti-mulem ke vzniku této kroniky bylo a je přesvědčení, že vzpomínky na dílo, které se našim předkům na Volyni podařilo uskutečnit, si nesmíme ponechat jen pro sebe. Domnívám se, že je naší povinností říci naším potomkům o úmorné práci jejich dědů a babiček, kteří vytvořili malebný ráz českého venkova i daleko od svého rodiště.

Čas plynul, mnozí krajané již odešli na věčný odpočinek. Tato kronika vy-práví o životě našich předků na Volyni od jejich příchodu v roce 1869 až do vy-vrcholení národně osvobozenického boje za druhé světové války, jehož se kva-silovští dobrovolníci aktivně a s úspěchem zúčastnili ve velkém počtu. Mnozí tehdy položili na oltář své vlasti to nejcennější, – své životy. Kronika kvasilov-ských vystěhovalců chce podat pravdivý pohled na osudy jedné z velkých čes-kých obcí v zahraničí – Českého Kvasilova.

Kronika vychází především z vyprávění a vzpomínek osadníků Kvasilova a mých vzpomínek. Důležitou pomůckou mi byla brožura Josefa Náhlovské-ho „Kronika Kvasilova“ a články M. Tomášové ve „Věrné stráži“ roku 1951.

M. Šeretuk

VZNIK ČESKÉHO KVASILOVA

Iniciátor založení obce Český Kvasilov, Josef Perný, pocházel z chudé rodiny. Jeho otec Matěj však byl synem středně zámožných rodičů. Byl znám svou urostlou postavou a obrovskou fyzickou silou. Matěj byl odveden na vojnu a tam se mu tak zalíbilo, že sloužil celá dvě období. Žil kdesi v Itálii a jeho rodiče ani příbuzní o něm nic nevěděli. Tak se stalo, že se rozdělili o jeho dědický podíl. Když se Matěj nečekaně vrátil z Itálie domů, nezbylo na něj prakticky žádné dědictví. Po čase se mu narodil synek Josef. Byl nadaný muzikant. Po ukončení povinné školní docházky ho otec dal do učení k mistru truhláři, jenž s ním zle zacházel. Chlapec si však věděl rady a záhy si začal přivydělávat hrou na trubku, s níž vystupoval v kapele ze sousední obce Vrstec nedaleko rodné vsi Slavhostice na Jičínsku.

Mladý Josef hrál pěkně, nelitoval dechu. Jeho trubku bylo slyšet v širém okolí k potěšení mládeže i dospělých, ale též ke škodě trumpetisty. Hra na nepříliš dokonalém nástroji a navíc těžké truhlářské povolání spolu s nedostatečnou stravou vedly k propuknutí tuberkulózy, na jejíž následky po letech zemřel.

Při jednom ze záchvatů kašle manželka Josefa Perného spěchala do Kopydlna pro lékaře, ale nestihla ho doma. Vracela se proto s pláčem nazpět. Těsně před Slavhosticemi ji dostihl povoz, v němž cestoval neznámý muž a soucitně se jí ptal, co je příčinou jejího zármutku. Když mu mladá žena vše vypověděla, vystoupil dotyčný z vozu, Perného vyšetřil (byl to lékař neznámo odkud) a nařídil, jak má postupovat v léčení. „Budete zdráv“, řekl, když se loučil, aniž vzal sebemenší honorář, „ale musíte být na sebe opatrný a na trubku ani nesáhnout! Místo hoblíku se chopte raději pluhu.“

Josef Perný se skutečně v brzké době uzdravil a začal hledat cestu k hospodářství, na němž by se uživil bez svého řemesla. V Čechách nebylo na podobnou koupi ani pomyšlení, a proto četl nadšeně „Národní listy“, v nichž našel informaci o možnostech vystěhování se do Ruska.

Manželka Perného pocházela z obce Hlušice. Byla nejstarší ze 12 dětí rolníka Josefa Kohouta. A právě v Hlušicích měl obchod a hostinec František Rajchl. Při svých návštěvách se Perný Rajchlovi svěřil se svým nápadem podívat se do Ruska a nabídl hostinskému, aby jel také. Rajchlovi se v Čechách nedařilo zle, ale jako dobrý obchodník si rychle spočítal, že může mít mnohem lepší uplatnění jako spoluzakladatel nějaké větší vsi na nově osídleném ruském území.

Na jaře 1869 se Perný, Rajchl a jejich třetí společník Antonín Stránský vydali do Ruska. Cestovali bez rodin a přijeli do Dubna. Tam se tehdy odbýva-

ly tzv. kontrakty, což byly trhy beze zboží – sepisovaly se tam smlouvy o prodeji a pronájmu statků, předprodeji polní úrody, vlny, dobytka a podobně. Zde se také přijímali a propouštěli ředitelé a správci velkostatků, lesů, lihovarů a cukrovarů. Na těchto kontraktech, jež byly později přeneseny do Berdyčeva a ještě později do Kyjeva, se tři Češi seznámili se správcem statků knížat bratrů Karla a Zikmunda Radzivilů ze Štěpánova u Rovna. Tento administrátor jim nabídl ke koupi dvůr v Kvasilově. Zájemci si jej prohlédli a dohodli se se správcem, že se vrátí do Čech, aby vytvořili spolek, jež po prodeji svého majetku v Čechách získá kapitál ve výši nejméně poloviny kupní ceny statku.

Doma se jim takový spolek skutečně podařilo sestavit. Kupujícími členy spolku se stali tři zmínění cestovatelé, dále pak Václav Zeman, Václav Košťál, Václav Miler, Štefl, Šlisík, Kotek, Dlouhý, Náhlovský, Melich, Vlach, Martínek, Zích, Mádl, Olmr a jiní, kteří se přihlásili do spolku a dali kupujícím své peníze na první splátku. Rajchl a Stránský odjeli na jaře roku 1869 do Ruska, aby sepsali nebo uzavřeli kupní smlouvu o Kvasilově.

Kvasilov patřil knížatům Radzivilům, jejichž hospodářství trpělo nedostatkem pracovních sil, jelikož v roce 1861 byla v Rusku zrušena poddanská a robotní povinnost. Z tohoto důvodu majitelé prodávali svá upadající panství.

Kupní smlouva se zachovala a byla pro potřeby mé práce zapůjčena od Jaroslava Perného a předložena učitelům měcholupské školy Miroslavě Šnajdrové a Zdenku Zákutnému k přeložení do češtiny.

Záhlaví listiny je vyplněno textem o její ceně, s kulatou pečeti se státním znakem. Sama listina je opatřena vodotiskem státního znaku a textu „Kolkovaná listina, cena 90 rublů ve stříbře“.

Text: „*KUPNÍ SMLOUVA*“

Dne 15. července 1870 níže podepsaní – statkář Volyňské gubernie Rovenského újezdu kníže Karel Michajlovič Radzivil a rakouští státní příslušníci František Rajchl a Antonín Stránský – uzavřeli kupní smlouvu následujícího obsahu:

- 1. Kníže Karel Michajlovič Radzivil, jenž vlastní nerozdílně se svým bratrem Zikmundem Michajlovičem Radzivillem panství ve Volyňské gubernii Rovenského újezdu, udává, že se skládá z folvarků¹⁾ Gorodyšče, Velinon, Žitiň, Tárová, Kustina a Kvasilova. Tyto statky získali bratři jako dědictví po své matce, kněžně Alexandře Karlovně Radzivillové, na základě soudního záznamu prozatímního oddělení Rovenského újezdního policejního místodržitelství z 1. září 1865. Se souhlasem bratra Zikmun-*

da Michajloviče Radzivila prodává kníže rakouským státním příslušníkům Kvasilovský folvark, který byl 5. srpna 1865 zapsán v pozemkové knize Rovenského újezdního soudu pod číslem pořadovým 90 a roku 1869 pod číslem 98.

2. Kvasilovský folvark byl prodán se všemi jeho náležitostmi: zemědělskými pozemky v okolí Dvora, neúrodnými poli, loukami, ornou půdou, půdou nevhodnou k obdělávání, vodami, bláty,⁰⁰ dvěma krčmami, větrným mlýnem, zahradami, hospodářskými budovami a zařízením. Ke Kvasilovskému folvarku náleží i několik votčín.³
3. Veškerá půda Kvasilovského folvarku, bláta i vody budou vyměřeny a podle zjištěné výměry kupující zaplatí za každý morg² půdy 20 rublů ve stříbře.
4. Místo půdy náležející Kvasilovskému folvarku kníže Radzivil prodává výše jmenovaným kupujícím i lesy Kyselinského folvarku až k řece Goryň o výměře 500 morgů. Kupci zaplatí za každý morg lesa 12 rublů ve stříbře.
5. Náklady na vyměření polí a lesů hradí kupující.
6. Při realizaci této kupní smlouvy kupující Rajchl a Stránský zaplatili knížeti Radzivilovi zálohu 10 600 rublů ve stříbře.

Tyto peníze je kníže Radzivil povinen předat kupci Gorimštejnovi. Do 30. prosince tohoto roku zaplatí kupující zbývající sumu v částce 20 000 rublů, jež jsou požadovány pro realizaci této kupní smlouvy. Poslední splátku zaplatí nejpozději do 1. května 1871. Pokud kupující Rajchl a Stránský nezaplatí ve stanoveném termínu, pak nejenže ztrácí právo na kupní smlouvu kvasilovského folvarku a peníze jimi vydané propadají knížatům Radzivilům, ale musí uhradit i všechny náklady.

7. Veškeré státní daně a poplatky se započítávají do sumy hrazené kupujícími.
8. Pokud by se kupní smlouva nemohla uskutečnit ve výše uvedených termínech z viny knížete Radzivila, musí on hradit kupujícím jejich výdaje a uspokojit jejich nároky. Pokud by se smlouva nemohla uskutečnit z viny kupujících, pak jimi vynaložené peníze zůstávají knížatům Radzivilům a navíc musí uhradit škody jim vzniklé.

¹⁾ Folvark – malý statek v carském Rusku, pojmenování rozšířené zejména na polském území.

²⁾ Morg – plošná míra v carském Rusku (0,6 ha).

³⁾ Votčina – dědičná půda v Moskevské Rusi.

⁰⁰⁾ Bláta – podmáčené louky (bažiny)

9. *Pokud by se kníže Radzivil rozhodl ponechat si několik morgů volných zahrad, luk a polí, pak na ně kupující nemají nárok, ale rozumí se, že za toto odstoupené množství nejsou povinni platit.*
10. *Správnost této kupní smlouvy, jejíž obsah je pro obě strany svatý a neporušitelný, vlastnoručně stvrzují svými podpisy přede svědky.*

Na konci 4. strany textu následují podpisy Stránského a Rajchla a dále záznam Rovenského újezdního soudu ze dne 21. července 1870 o uzavření této kupní smlouvy s doložkou, že je zapsaná ve spisech pod číslem 204. Současně soud stvrzuje správnost obou podpisů.

Při prvním čtení se nám může zdát, že smlouva byla pro Čechy dosti nepříznivá, ovšem skutečnost je taková, že se jim na Volyni podařilo získat nemovitosti podstatně levněji než doma ve vlasti. Jednotlivé body jsou ve smlouvách takového rozsahu obvyklé, neboť přece jen se jednalo o značné sumy a také o právníkou zvyklost. Včasnou úhradou sumy se stal Kvasilovský dvůr českým majetkem a začíná jeho nová historie.

Při prvním zájezdu do Ruska (v r. 1869) se Fr. Raichl a Jos. Perný dověděli v Dubně, že kolem nabízeného jim dvora Kvasilov se bude stavěti železná dráha, a tato okolnost je přiměla, že se právě pro tento majetek rozhodli, ačkoliv nabídek dvorů ke koupi (a to lákavějších) bylo více. Svědčí to o jejich hospodářské prozíravosti do budoucna.

HOSPODÁŘSKÝ, SPOLEČENSKÝ A KULTURNÍ VÝVOJ

Po zakoupení dvora začali na Volyn přijíždět další členové spolku. Někteří přesídlenci přijeli do Kvasilova později, neboť se zdrželi prodejem majetku v Čechách. K nim se připojili i jiní vystěhovalci, kteří se dozvěděli o koupi ruských pozemků v Dubně, nebo úplně náhodou.

V té době měl kvasilovský dvůr v pronájmu jakýsi Polák či Žid a ten nechtěl nové majitele k ničemu pustit. Domníval se snad, že se koupě nakonec stejně neuskuteční a on zůstane nájemcem i nadále. Konečně však přišel přísný rozkaz a nájemce se musel vystěhovat. To se stalo 29. června 1870, kdy se slavil svátek apoštolů Petra a Pavla. Ten den se do domu správce zámku, do špýcharu, chléva, stodol a ostatních objektů nastěhovali noví hospodáři. Později byla v tomto zámku zřízena kaple, kterou kvasilovští zasvětili apoštolům Petru a Pavlovi. Tento den chápeme i jako datum založení Českého Kvasilova.

První rok se hospodařilo (vlastně jen sklízelo a mlátilo obilí) společně. Poté se obilí rozdělilo podle množství zakoupené půdy. Hned po žních osadníci přistoupili k rozprodeji hospodářských budov, aby si každý mohl začít zřizovat své vlastní hospodářství. Zámek byl ponechán jako obecní majetek. Kvasilovští v něm zřídili školu a později i kapli. Šafářův dům koupil Václav Kadeřábek za 200 rublů, špýchar Antonín Stránský za 400 rublů, čtvrt ovčína Pecháček za 34 r., půl ovčína koupil J. Ducháček za 80 r. a poslední čtvrtinu Kysela za 30 r. Jelikož všechny stavby byly zděné, jednalo se o výhodné koupě. Celý Kvasilov o výměře 1 500 morgů (900 ha) polí a 500 morgů lesa (300 ha) byl zakoupen za 36 000 rublů. Za vyměření pozemků zaplatili osadníci zeměměřičům 600 rublů.

Hned z počátku se v Kvasilově udála zajímavá příhoda. Když se na začátku noví majitelé opozdili při jedné splátce, museli se podle kupní smlouvy vystěhovat ze všech budov statku a několik dnů tábořili pod širým nebem. Ženy vařily v příkopu, muži z dlouhé chvíle hráli špačka. Členové delegace českých osadníků putovali do Čech pro peníze, ale než se s nimi vrátili, museli si zbývající vypůjčit peníze od lichvářky Bykové z Klevaně za přiměřený úrok 1 % denně.

Po celou zimu se mlátilo obilí ve dvou společných stodolách a vozilo se dříví na stavby. Mlátilo se cepy a ozubenými válci taženými koňmi. Mlatci dostávali 15 kopějek denně. Stavební dříví se vozilo z vlastního lesa, který byl vzdálen 20 km, ležel až v katastru města Alexandrie. Hned zjara, pokud to polní práce dovolovaly, se o překot stavělo, takže již v roce 1881 byly všechny budovy hotovy.

První léta však přinesla osadníkům velké zklamání. Následkem hluboké orby, na niž byli Češi zvyklí ze staré vlasti, přišla na povrch mrtvá půda, takže úroda byla velmi slabá, a proto nastala nouze. Pomohl však příležitostný, ale dobrý zdroj výdělku, jímž se stala práce při stavbě železniční trati. Na počátku roku 1871 se začala budovat dráha s Kyjeva do Brestu. Protínala i Kvasilov. Rolníci s potahem na odvoz zeminy si zde vydělali 3 ruble denně, pěší dělník dostal 50 až 60 kopějek. Byla to jistě vítaná příležitost k splácení značných dluhů na jejich usedlostech.

Již na podzim r. 1870 volyňští Češi přísahali věrnost novému státu, jehož občany se stali. Za tímto účelem byli svoláni do Dubna. Přijelo jich tam více než 4 000, náměstí i přilehlé ulice byly přeplněny. K tomuto slavnostnímu aktu přijel do Dubna generál – gubernátor z Kyjeva, další ze Žitomíru, správci z většiny újezdů a velký počet vyšších a nižších duchovních. Po vykonání přísahy se konala velká hostina, která trvala téměř do večera. První přistěhovalci byli zproštěni vojenské služby. Toto nařízení se vztahovalo ještě i na syny osadníků, kteří přísahali věrnost v roce 1872.

Na jaře roku 1871 připravili Kvasilovští na „zámku“ byt pro českého učitele. Osadník Martínek napsal do Čech svému známému učiteli Kyselovi. Ten v krátké době se do Kvasilova přistěhoval. Dostal k užívání 5 morgů obecního pole, které mu kolonisté svými potahy zdarma obdělávali. Navíc od nich dostával plat 200 rublů ročně. V té době se jednalo o slušný plat, ale i pan Kysela byl řádný učitel, takže obě strany byly plně spokojeny.

Dny a roky plynuly, hospodářství pomalu vzkvétala, tvář obce se měnila k lepšímu a zvyšovala se i životní úroveň. Ukázalo se však, že si osadníci budou muset vybojovat svá práva i proti místním starousedlíkům. Když spolu sousedé dobře vycházejí, je vše v pořádku, ale když se spolu hašteří, pak nastanou problémy. To se tehdy stalo i v nedávno vzniklém Českém Kvasilově.

Katastrální hranici Českého Kvasilova a ukrajinských pozemků byla občas pouze úzká mez. Toho zneužívalo ukrajinské obyvatelstvo tím, že pouštěli na sousední pole hovězí i vepřový dobytek a navíc tam vyjížděli s koňmi na noční pastvu (tzv. nočnoje). Noví osadníci si takové počínání nechťeli nechat líbit, a proto nutně došlo k otevřené srážce, kterou se stala tak zvaná „Novodvorská bitva“, jak ji popsal Náhlavský:

„V červnovou neděli roku 1873 seděla v hostinci u Rajchlů početná společnost. Tu se několik občanů – Zeman, Štefja, Švarc, Valenta a Kačer rozhodlo, že se podívají, zda se něco neděje na sousedních polích. Když přišli na hranici katastru, spatřili v dolině celý tábor, tvořený několika desítkami vozů. Mezi nimi plály ohně. Povedení sousedé – asi 50 mužů si hovělo okolo ohňů, zatímco celé stádo koní se páslo na svahu v obilí sousedů Čechů. Pět osadníků začalo koně schytávat. Chtěli je odehnat do Kvasilova. Tu se na ně mužici vyřítili, Kačera a Valentu chytili, svázali a odvedli je do svého tábora. Ostatním se podařilo utéci do Kvasilova. V hostinci u Rajchlů nastalo právě pozdvižení, když zde průzkumníci sdělili, co se jim přihodilo.

Asi 20 osadníků se neprodleně rozhodlo, že si pro své zajaté kamarády dojdou. Po cestě se ozbrojili obušky a klacky. Zástup vedl učitel Kysela. Jednání nevedlo k cíli, a tak začala rvačka. Prvním úspěchem Čechů bylo osvobození zajatců, kteří se ohlásili křikem. A pak se už osadníci bili jako lvi. Ukrajinců bylo asi 50 a mezi nimi byl jeden, jménem Bulavský, pravý obr. Unesl prý korec žita v zubech. Naproti tomu bylo jen dvacet pět Čechů. Zpočátku šlo jen o pěstní zápas, pak však přišly ke slovu rozporky a lyšně z vozů. Kysela vydal rozkaz: „Bratři bijte po hlavách, já vám to dovoluji.“ Nastal takový boj, že ryk zápasících se nesl až ke Kvasilovu. Po necelé hodině začali mužici ustupovat. Sice nebyl nikdo zabit, ale právě Bulavský byl zmlácen rozzuřeným Kačerem tak silně, že se několik týdnů uzdravoval. Češi se

pak s jásotem vrátili do Kvasilova. Ukrajinci se na druhý den tajně odvážili přijít na místo střetnutí pro rozběhlé koně a povozy, na nichž odvezli řadu svých silně potlučených společníků. Ještě téhož dne odešli do Rovna se žalobou k soudu. A tak nehledě na svátek, přijel večer do Kvasilova vyšetřující soudce s policií. Kvasilovští udělali chybu, že se neozvali první, čímž jaksi uznávali svou vinu. Nejprve nechtěli se přiznat k účasti na střetnutí, avšak policie chtěla zatknout starostu Jana Zacha, neboť všichni Ukrajinci svorně svědčili, že starosta vydal povel bít po hlavách, a přiznali se skuteční účastníci akce. Vyšetřující si je zapsal, do seznamu uvedl i ty, na které mužící ukázali, ač mnohdy byla jejich svědectví sporné. Soud se zabýval touto událostí šest let. Na rozsudek okresního soudu podali Češi odvolání. Nakonec však byli odsouzení, nehledě na to, že nejvíce poškozený Ivan Bulavský podal žádost o prominutí viny českým osadníkům, neboť on sám jim již dávno odpustil, Češi neměli právo apelovat k senátu. V rozsudku bylo stanoveno, že musí být vydáni viníci zranění Bulavského, ostatní budou osvobozeni. To však kolonisté neučinili, a tak 27. října 1879 nastoupilo 25 občanů trest vězení – od 14 dnů do 3 měsíců.“

Později jim byly tresty z rejstříku vymazány, takže několik kvasilovských občanů se stalo i porotci okresního soudu v Rovně.

Po počátečních neshodách se urovnaly i vztahy mezi Čechy a Ukrajinci, neboť ti záhy pochopili, že se od kvasilovských Čechů mohou mnohému naučit. Vzájemně si vypomáhali osivem, sadbou, křížením dobytka z dobrých chovů. Postupně se vytvářely dobré sousedské vztahy.

Vzhled českých obcí se brzy začal výrazně lišit od ukrajinských nebo polských osad. Hospodářské budovy byly obvykle odděleny od obytných částí. V čele usedlosti stál většinou dům, za ním následoval špýchar, proti němu se umísťovala sušárna chmele a zadní stranu uzavíraly stáje, kolny na hospodářské stroje a stodoly. Teprve za humny stál ovocný sad se zeleninovou zahrádkou. Před obytným stavením se nacházela zahrádka s květinami a okrasnými keři.

Další léta počala přinášet výsledky usilovné práce českých hospodářů. Rozmáhalo se neorganizované, avšak zdravé soutěžení v rostlinné i v živočišné výrobě. O rychlý vzestup v zemědělství se zasloužila celá řada kvasilovských občanů – především jmenují Josefa Janduru, Václava Kadavého, Františka Tomáše, Václava Šlisíka, Františka Štejnara, Noska, Pluhaře, Židlického, Milera, Kotka a další.

Zvyšovaly se výnosy obilí i chmele, v živočišné výrobě patřil ke špičce Josef Jandura, ale nejlepší chov koní měl např. František Tomáš či František Štejnár. V Kvasilově se nakupovali koně pro jezdecké pluky v Rovně.

Osadníci vynikali též v chovu hovězího dobytka. Často se vyskytoval skot siemenský, jenž měl svůj původ z Německa. Místní červenostrakatý ustupoval holandskému černostrakatému s nímž měl vynikající výsledky pokrokový chovatel Josef Jandura, který vždy po pěti až šesti letech nakupoval část plemenných jalovic přímo od holandských firem. Tyto výborné dojnice s dobrou tučností mléka se rychle rozmnožovaly a brzy se rozšířily do celého okolí. Ve svém chovu měli i čistokrevného plemeníka dovezeného z Holandska. Zásluhou Josefa Jandury mělo toto plemeno nejvyšší zastoupení mezi 750 kusy, jež v obci osadníci chovali.

Předpokladem dalšího rozvoje zemědělské výroby, jak osadníci poznali a včas pochopili, bylo odborné vzdělání zemědělského směru. Mnozí hospodáři odebírali z Čech odborné zemědělské časopisy, jakým například byl „Milotický hospodář“ a další. V Kvasilově brzo začala přibývat mechanizace. V živočišné výrobě to byly zpočátku jen napáječky nebo přívod vody do žlabu, v rostlinné pak různý strojní park, např. žací stroje.

Kvasilovští úzkostlivě dbali na udržování hnojišť a močůvkových jímek, čímž měli velkou zásluhu o čistotu přírodních zdrojů vody – vodních toků a studní. Tato péče se vracela hospodářům v dostatečné zásobě kvalitní mrvy a kejdy, jimiž bylo možno racionálně hnojit půdu.

Jak vypadala stáj u volyňského hospodáře Josefa Jandury? Stáj adaptoval z bývalé provazárny. Byla jednořadová s prostornou krmnou chodbou. Žlaby opatřil napáječkami a krmný žlab přerušoval vždy po deseti stáních uličkou. To bylo výhodné pro krmiče i pro dojičky. V zadním traktu umístil dvě prostorné klece pro odstavená telata. Jeden krmič stačil ošetřit stodvacet kusů ve stáji. V létě sám sekal i přivážel zelené krmivo. Přípravna krmiv byla prostorná, vybavená dvěma objemnými stírkami pro zapařování a zchutňování krmiva pro svěřený dobytek.

To však nebylo celé hospodářství. Josef Jandura dokázal i pěstovat chmel na 30 ha, cukrovku na 25–30 ha. Dále produkoval sladovnický ječmen a oves pro armádu. Na polích používal moderní techniku – žací stroje, vlastnil traktor, parní lokomotivu na pohon mlátičích souprav a výkonnou samočisticí mlátičku firmy Wiechterle–Kovařík (známá firma Wikov, vyrábějící na Moravě i automobily). Obilí mlátil přímo na poli, což mu umožnilo dobře organizovat sklizeň. K čištění a třídění obilí na semeno osiva používal výkonný trier. Již tehdy aplikoval moření zrna proti škůdcům a plísním.

Zemědělská výroba se zaměřovala především na pěstování obilovin, zejména pšenice. Po první světové válce se rozšiřovaly pšenice tvrdé, sklovité, s větším obsahem lepku. Hodně byly rozšířeny červenky, přesivky a osinaty, ale i pšenice bílá. Hektarové výnosy se pohybovaly okolo 25–30 q/ha. Žito bylo sice bohatší na slámu, ale mělo menší výnos zrna. Tato plodina, i když její výnos činil cca 25/q ha byla velmi důležitá pro lidskou výživu, neboť zde na výchově se pekl převážně samozžitný chléb – buď bílý z válcované mouky, nebo černý rázový* ze šrotovaného žita a s větším obsahem vlákniny, neboť se z této mouky neodstraňovaly otruby. Z počátku hospodáři seli místní žito, jež však bylo slabé v klasech a drobného zrna. V letech 1926–28 ustoupilo toto žito výnosnější a méně poléhavé odrůdě, jež byla zakoupena v Čechách a v Německu.

Z krmných obilovin to pak byl v první řadě oves – nezbytné jaderné krmivo pro koně. Významnou plodinou byl konečně i ječmen, který byl požadován pro sladařské účely i jako jaderné krmivo pro hovězí dobytek a prasata, i když ve výkrmu dobytka stále převládaly otruby. V poválečných letech musely krajové odrůdy ustoupit vysoce výnosným ječmenům hanáckého původu. Jejich výnosy se již pohybovaly v průměru okolo 28–30 q/ha.

Mezi luskovinami převažovaly velkozrné hrachy, pohanky na výrobu krup, zatímco komponenty pro výsev směsek byly drobnozrné hrachy, vikev setá a hořčice ve směsi ovsa z ječmenem. Velmi rozšířenou olejnatou plodinou na Volyni byla lnička, řepka, méně již mák, ten jen pro osobní potřebu neboť vyžadoval hodně ruční práce.

Řepka a lnička se zpracovávaly na jedlý olej buď v samostatných olejárnách, nebo jako přidružená výroba ve mlýnech.

Pěstovala se vojtěška, převážně na krmení hovězího dobytka a koní, méně již na semeno, protože kvasilovské půdy bohaté na humus, byly k pěstování vojtěškového semene nevhodné. Krajový červený dvousečný jetel se využíval ke dvojímu účelu. První seč se sklízela na zelené krmivo či na seno, druhá seč se ponechala na semeno. Tato plodina byla ekonomicky velmi výhodná.

Jako krmné okopaniny zde Češi pěstovali krmnou řepu a brambory, jež v zimním období sloužily jako objemné krmivo pro hovězí dobytek a prasata. Chci ještě připomenout, že v první fázi růstu prasat se krmilo prakticky plevami (tzv. pleváky). V plévách se nacházela různá plevelní semena, jež blahodárně působila na zažívací trakt. V další fázi růstu byla pak prasata dokrmována okopaninami, s přidavkem šrotu z ječmene nebo otrub.

* Celozrnný chléb

Prasata se chovala pro tržní účely a pro domácí zabíjačky. Teprve když v městě Dubně byla zřízena továrna na zpracování vepřového masa, začali přijíždět nákupčí, kteří požadovali zejména prasata do 100 kg váhy na šunku.

Podobné to bylo s mlékem. Zpočátku byla jen část mléka místními překupníky dovážena do měst, a jinak většina se zpracovávala doma na smetanu, máslo, tvaroh a tyto výrobky byli pro svou vynikající kvalitu na trzích přednostně žádány. Později začaly být zřizovány i vesnické mlékárny, které mléko ihned zpracovaly. V Kvasilově byla zřízená mlékárna u Milerů.

Pýchou kvasilovských rolníků byli koně polotěžkého rázu. Dobře se uplatňovali při polních pracích i při jízdách na velké vzdálenosti. V obou světových válkách si každá okupační armáda přišla do Kvasilova mobilizovat koně. Samozřejmě, že bez placení. Kolikrát se zde za válek brali koně, to už nikdo nespočítá. V obci pak zůstalo jen několik zubožených nemocných koníků a trvalo řadu let, než se zemědělci vzmohli na dobrý potah k pluhu. Zvláště za druhé světové války vzal za své prakticky veškerý živý inventář obce.

Chmelařství

Rozvoj pěstování chmele na Volyni má tak velký význam, že jsem se rozhodl věnovat mu vlastní kapitolu. Tato plodina způsobila přímo převrat v kvasilovské rostlinné výrobě. Osadníci se této rostliny ujali v devadesátých letech XIX. století.

Prvními průkopníky pěstování chmele v Kvasilově byli bratři Antonín a Josef Syrovátkovi. Vsadili na tuto plodinu prakticky veškeré jmění – a vyhráli na celé čáře! Podle jejich příkladu se zakládaly další nové chmelnice, takže v krátké době se Kvasilov stal největší chmelařskou obcí v carském Rusku a udržel si toto postavení i v době polské éry. Když byl v roce 1908 v Kvasilově založen Volyňský chmelařský spolek, vlastnili místní usedlíci 12 000 kop^{si} chmele, jejichž výnos činil 4 000 c. c. suchého chmele (1. c. c. – 50 kg).

Chmel se stal pro osadníky skutečným zeleným zlatem a přinesl požeňání nejen kvasilovským zemědělcům, ale i kulturním potřebám obce. Stavěly se nové moderní patentované sušárny chmele podle systému firmy Linhart z Rakovníka. V roce 1903 postavil první takovou sušárnu Jan Kozlovský. Z tyčkových chmelnic se přešlo ke drátěnkám, skobovkám, na nichž se vodi-

^{si}) Pěstitelé chmele odjakživa uváděli velikost chmelnic v kopách, to znamenalo – 1 ar půdy 1 kopa chmelových keřů.

cí drátek věšel a používal se několik roků za sebou. Proti korozi byl chráněn fermeží. Na podzim se z tohoto drátku stahovala zavadlá réva a on samotný byl smotáván do cívek, aby byl na jaře opět zavěšován speciálními tyčemi, tzv. veverkami do konstrukce chmelnice. Obratný zavěšovač chmelového drátku zavěsil za den až 50–60 kop drátků.

V Kvasilově se začalo doslova soutěžit ve výstavbě nových chmelnic. V roce 1911 Antonín Perný vybudoval první sírárnu na konzervování chmele. V této době vlastnil pokrokový zemědělec Josef Jandura již 30 ha chmelnic. V roce 1927 již mohl vystavět moderní sušárnu a sírárnu chmele, jež byla největší na Volyni, vybavená výtahem, třemi moderními lisy a jedním balovacím lisem, které byly vyrobené v podniku ing. Svárovského pro exportní balení chmele. Tento rozsáhlý chmelařský podnik si každoročně v době posklizňové sezóny chmele pronajímala obchodní chmelařská společnost z Dubna. Ta vykupovala chmel od pěstitelů z celého rovenského okresu a v tomto skladu ho konzervovala, třídila a konečně balila pro pivovary i mimo území polské republiky.

Již před první světovou válkou se rýsovala řada možností a několika podnikavým hospodářům se podařilo získat odbyt u největších ruských pivovarů – a to i na Urale, Sibiři a na Kavkaze.

V době této chmelové konjunktury se kvasilovské zemědělství rapidně modernizovalo a zlepšovalo. Těž se přestavovaly dosavadní a stavěly nové obytné a hospodářské budovy. Doškové střechy ustupovaly střešním taškám a plechu.

Kulturní rozvoj

Kulturní vývoj Kvasilova vycházel z názorů, zvyků a obyčejů našich předků, kteří začali žít v odlišném prostředí. Proto zde ožil osobitý obraz, v němž se prolínají zvyky Čechů a starousedlíků.

Leckteré lidové zvyky upadly do zapomnutí, ale některé se uchovaly dodnes, zejména ty, jež souvisely s pravoslavím. Mezi osadníky byly oblíbeny tradice velikonočních ratolestí z posvěcených vrbových větviček („Kočiček“), věřilo se v moc posvěcené vody na Tři krále, udržel se zvyk malování velikonočních kraslic, pomlázky a koledy. S velkou úctou a důstojností se slavil Boží hod velikonoční, svátky vánoční, po nichž následovala nadílka, koledníci zpívali koledy a podobně.

Volynští osadníci nebyli žádní náboženští fanatici, ale vychovávali svou mládež v duchu víry a církve, takže dodržovali ty nejvýznamnější křesťanské

svátky: Vánoce, Nový rok, Tři krále, Velikonoční a Svatodušní (zelené) svátky. Slavili odchod zimy průvody s nejrůznějšími maškarami.

S velikou okázalostí bylo slaveno posvícení. To připadalo v Kvasilově na první listopadovou neděli – Všech svatých. V tuto dobu již nebyly na poli žádné neodkladné práce, a tak se mohlo slavit důkladně, několik dní za sebou. Již týden před touto dobovou slavností se dělaly velké přípravy. Konaly se domácí porážky prasat, zabíjely se husy a jiná drůbež, pekly se koláče, aby, až se sjedou hosté, bylo všeho dostatečné množství.

Neméně slavnostně probíhala v Kvasilově pouť. Nutno připomenout, že založení Kvasilova připadalo na svátek apoštolů Petra a Pavla. Proto tento den začínal slavností bohoslužbou, na níž byli zváni duchovní i z jiných farností. Potom následoval bohatý oběd – na faře pro hosty, v domácnostech pro příbuzné, přátele a hosty z jiných vesnic. Po obědě se konala taneční zábava pro děti – dětský bál. Slavilo se pravidelně tři dny, první večer se konala zábava „Velká“, druhý den „Zlatá“ a třetí den „Sousedská“.

Snad nejhouževnatěji se dodržovaly staré obyčeje při svatebních obřadech. Jim předcházela zpověď snoubenců, pak následovaly tři veřejné ohlášky v kostele. Poté přišel den samotného obřadu. Pouto tohoto svazku bylo tak silné, že se téměř nikdy nestalo, aby se manželství rozvádělo. Novomanželé byli doprovázeni otci, svědky, kmotry a několika páry družiček a mládenců. Matky nevěst se obřadu v kostele nezúčastňovaly, snad proto, že se věnovaly přípravě svatební hostiny.

Pozoruhodné byly obyčeje, jež provázely život člověka. Družily se hlavně k jeho narození. Tehdy se konal slavný křest, kterého se museli zúčastnit kmotr a kmotra. Ti pak provázeli svého svěřence až do svatby.

Zemřel-li někdo z mladých, následovaly ho v pohřebním průvodu vždy družičky a mládenci. Poté se pořádal oběd na počest zesnulého.

Tyto tradice měly bezesporu pozitivní vliv na vývoj mládeže na Volyni, neboť přispívaly k utužení vzájemné pospolitosti.

Velký výchovný vliv na mládež měly v Kvasilově i v jiných českých obcích pořádané večery nad knihou, kdy některý ze zběhlých čtenářů předčítal z knih českých autorů – Palackého, Němcové, Ráje, ale i Čapka a Olbrachta. Byla čtena i díla cizích autorů – Emil Zola, Puškin, Gogol, Dostojevskij, Sienkiewicz, Mickiewicz a pod. Tyto večery se mi vryly do paměti jako nezapomenutelné chvíle s nezanedbatelným výchovným vlivem.

Mluvím-li o výchově a vzdělání, nemohu opomenout školství. Jak jsem se již zmínil, prvním učitelem v Kvasilově byl Kysela. Ten se však již v roce 1878 z Ruska odstěhoval, neboť se obával následků tzv. novodvorské bitvy, kterou

aktivně vedl. Krátký čas vyučoval J. Zikmund a po něm slečna Ševčíková. Od roku 1875 do roku 1888 působil v místní škole učitel František Šebor. Tento pedagog a vzorný vychovatel mládeže měl na starosti více než 100 dětí. Zapsal se zlatým písmem do duší žáků i rodičů. Pořádal ochotnická divadla, spravoval obecní knihovnu, ale také nikdy nechyběl na besedách v hostinci.

Ve škole se vyučovalo česky, ruština byla jako zvláštní předmět.

V roce 1888 nastoupil na učitelské místo Jan Kozlovský. Druhým učitelem se stal Antonín Perný, jenž vyučoval češtinu. Po něm nastoupil Jaroslav Boreček, rodák z Volkova. Tento učitel založil kapelu z řad mládeže. Pozdější známý kvasilovský kapelník Vratislav Náhlovský byl jeho žákem. Učitel Jan Kozlovský založil církevní pěvecký sbor, v němž působili mladí i dospělí. Jan Kozlovský zastával učitelské místo až do roku 1920. Po něm již byli dosazováni výhradně polští učitelé. V době polské éry patřila kvasilovská škola k tzv. druhému typu – byla to škola polsko-česká a byla mezi nejstaršími na Volyni.

Po první světové válce ji řídili vždy Poláci, ačkoliv zde působil služebně starší český učitel Vladimír Tomáš. Konzul Ing. Svárovský a Vladimír Tomáš usilovali o ryze českou kvasilovskou školu, ale jejich úsilí nebylo korunováno úspěchem. V mateřském jazyce se tady vyučovalo jen 4 až 5 hodin týdně. Na učitele Vladimíra Tomáše, jenž zde působil v letech 1922–1935, vzpomíná dodnes řada pamětníků, kteří absolvovali školu v době jeho působení. Dětská divadla pod jeho vedením působila tvárně na mládež, pro mnohé byl příkladem – dnes bychom hovořili o jeho angažovanosti. Na veřejnosti navíc zastával místo pokladníka hasičského sboru, funkci jednatele České matice školské a předsedy Sdružení českých učitelů v Polsku. Vladimír Tomáš vyučoval česky děti častěji, než mu dovolovaly polské školní řády a vedl děti k lásce ke staré vlasti. Proto byl, když se československo-polské vztahy zkařily, z Kvasilova odvolán jako český šovinista a přeložen do Zdobunova na českou školu.

Po něm nastoupil mladý učitel z Těšína Javůrek, který zde pracoval do roku 1936. Jeho nástupcem se stal Josef Tomeš, který vyučoval do roku 1944, kdy vstoupil do 1. čs. armádního sboru v SSSR. Spolu s Tomešem vyučovala ve škole další učitelka – Polka Hradecká. Po ní přišla Luba Sedláčková, jež učila až do doby reemigrace.

Škola měla pravidelně svého řídicího učitele polské národnosti. Prvním z nich byl polský důstojník Kasper Kruk. Po něm nastoupila Polka Valentová a v roce 1927 ji vystřídal Josef Vítek. Ten vyučoval s učitelem Vl. Tomášem a jako řídicí působil ve škole až do vzniku německo-polské války v září 1939.

Po roce 1910 vystudovali střední školu v Umáni Václav Kotek, Václav Vacátko, Jan Stránský, Vladimír Náhlovský a Viktor Stránský, učitelský seminář v Ostrohu H. Perná, reálku v Rovně H. Melichová, Miroslav Perný a Václav Šlisík.

Před první světovou válkou absolvovali Vyšší hospodářskou školu v Umáni Ján Čížek, malířskou akademii v Kyjevě Jan Stránský, Teologický institut v Kyjevě Václav Vacátko, Vyšší obchodní akademii v Moskvě J. Jandura.

Další středoškolské studium na polských či českých gymnáziích absolvovali po první světové válce Jaroslav Perný, Anna Berencová, V. Maksa, M. Kozlovská, Lída Perná, Věra Perná, Olga Perná, Jan Zeman, Vladimír Náhlovský, Anna Perná, Věra Ducháčková, Helena Kůtková, Nina Ronová, Vl. Srp, Ant. Tomáš, Ján Olič, Jindř. Šlisík, Jos. Martínek, Mik. Kotek, Hal. Šmoliková, V. Červenka, Nina Strelecká, Jiří Šmolík, V. Martínek, Nina Vološkevičová, M. Kozlovský, B. Kadavý, Luba Vacátková, V. Šlisík, V. Nosková a další. Řada studentů pak odjížděla na další studium a praxi do Československa. Byli to například Ing. Vladimír Svárovský, Ing. Jiří Jandura, Ing. Marie Milerová, Dr. Vševlad Jandura.

Současně s otevřením čítárny byla zahájena činnost obecní knihovny. Část knih darovali občané ze svých vlastních sbírek, další knihy se nakupovaly z výtěžků ochotnického divadla, a v roce 1889 byla zahájena i činnost čtenářské besedy, která převzala již uvedenou obecní knihovnu, jež byla otevřena roku 1871 a umístěna v místní škole, ale její česká část musela být posléze umístěna v soukromém bytě, neboť vznikly oprávněné obavy z konfiskace. Právě v tu dobu sílila rusifikace. Počet knih se soustavně zvyšoval. Do knihovny se nakupovaly knihy české i ruské.

V roce 1895 společně se Sbohem dobrovolných hasičů a pojišťovnou zahájili stavbu vlastní patrové budovy. Horní patro zaujímala čítárna a pojišťovna, v přízemí byl umístěn Sbor dobrovolných hasičů.

Vedením čítárny byl pověřen Čeněk Stránský. V posledních letech 19. století, kdy se do Ruska stěhovali další řemeslníci, muzikanti a inženýři, přišli do Kvasilova bratři Parolkové, vzdálení příbuzní Čenka Stránského. Ten v onu dobu pomýšlel na založení ochotnického divadla. Zatím nebyla k dispozici ani místnost, ani opona, a proto se Parolkové sami nabídli, že vymalují zdarma dekorace a jeviště. Požadovali pouze stravu. Sešli se ve staré hospodě u Zahrádků a po určitých úpravách připravili místnost tak, že se zde dalo hrát divadlo. Byla sepsána smlouva, v níž hospodský přislíbil dát zdarma sál a jeviště upravit pro hudebníky. Občané zhotovili rámy na kulisy, zpevni-

li strop a za měsíc bylo vše hotovo. Čtenářská beseda zaplatila barvy a dřevo, ostatní bylo zdarma. Pouze za oponu o rozměrech 7x4 metry, která byla malým uměleckým dílem, se kvasilovští rozhodli zaplatit autorům i přes jejich námítky. Toto zařízení sálu sloužilo až do roku 1924.

Knihovna se rozrostla na 10 000 svazků, za svůj cíl si mimo jiné kladla i další, dokonalejší zvládnutí povinného ruského jazyka a tím se zařadila mezi velké česko-ruské knihovny na české Volyni.

Ve snaze zajistit dostatek financí a odstranit nebezpečí vyplývající z živelných pohrom, založili kvasilovští obecní pojišťovnu proti ohni. V roce 1878 totiž vypukl v obci požár, jemuž u Josefa Perného padla za obět veškerá úroda a část budov. Josef Ducháček podle vzoru obdobných českých ústavů vypracoval stanovy, a na jejich základě byla založena Vzájemná pojišťovna. Z členských vkladů bylo zakoupeno hasičské náčiní a stříkačka pro nově založený hasičský sbor. Tento dobrovolný sbor se postupně zdokonaloval. Konala se pravidelná cvičení pro přípravu na hašení požáru, přibývalo členů i přispívajících. Po tomto opatření nevznikl v obci přes dvacet let požár.

Prvním velitelem hasičů byl zvolen Vojtěch Škobis, po něm Josef Jeřábek. Před druhou světovou válkou tuto funkci vykonával Jan Tomáš a to až do reemigrace. V době polské éry se kvasilovští hasiči pravidelně zúčastňovali pravidelných cvičení a okrskových požárních soutěží. Často získávali přední umístění i mezi profesionálními požárními družstvy.

Finanční stav kvasilovské pojišťovny se zvyšoval. Před první světovou válkou činilo její konto 50 000 rublů ve zlatě, ale byla léta, kdy se při mírném 6% úroku hledali klienti i mimo vlastní členstvo, pro využití finančních prostředků na kontě.

Nová kapitola ve vývoji hospodářství obce nastala v době, kdy se začalo jednat o výstavbě železniční tratě přes Kvasilov. Již v roce 1906 projevila obec zájem o vlastní nádraží, tomuto zájmu však nepřál jeden z hlavních inženýrů železnice ve Zdobunově. Byl to Němec a Čechům nepřál. Pak nastala válka, takže teprve v roce 1918 se podařilo prosadit výstavbu vlastní zastávky. Od té doby začaly v Kvasilově zastavovat osobní vlaky. Od 1. května 1923 byla zastávka povýšena na samostatnou železniční stanici a rozšířena i o překladiště.

Kvasilovští usilovali o rozkvet své obce, a proto jim připadala jako křivda událost spjatá s výstavbou nádraží. Dnešní nádražní budova stojící ve Zdobunově měla původně stát v Kvasilově. Jak to tehdy chodívalo, jednání o její výstavbě se zúčastňovali různí obchodní agenti, kteří zajišťovali, kolik je to které místo ochotné věnovat finančních prostředků, bude-li u nich vystavěno nád-

raží. Město Rovno, které bylo tehdy chudé, nevýznamné a zastrčené místo, z obchodního hlediska stojící hluboko pod Dubnem, se nebralo v úvahu vůbec, nepředpokládala se zde výstavba žádných železničních objektů. Před první světovou válkou byl Zdolbunov druhou uzlovou stanicí hned za Kyjevskou Darnicí. Do Zdolbunova se inženýrům-projektantům nechtělo vůbec, neboť tehdy to byla ještě vesnice utopená v bažinách. Leč jak stará kleveta praví, za 100 rublů mohlo být nádraží u Kvasilova na geologicky výhodném terénu. Ve Zdolbunově se pro většinu staveb musela provádět náročná pilotáž podloží. Výši nákladů objasňuje skutečnost, že se musely velice pracně realizovat inženýrské sítě a podloží upravit navážkou hlíny do výše 6 metrů.

Jak Kvasilov rostl hospodářsky, tak přibývalo i dalších zařízení. Již 15. května 1935 zde byl otevřen vlastní poštovní úřad a první poštmistrovou se stala Věra Ducháčková. V silách kapitálu Vzájemné pojišťovny, který byl během 1. světové války rozpůčen mezi členy, již po válce dluhy přiznali v plné výši ve zlaté měně, bylo rozhodnuto vydláždít prostor okolo nádraží a povrch hlavních ulic.

Carská vláda sice po válečných událostech přiznala Kvasilovu v roce 1916 přes 200 000 rublů válečného odškodnění, ale z této sumy kvasilovští nespátřili ani kopějku.

V roce 1927 byl v Kvasilově otevřen Honorární konzulát Republiky československé, který sloužil potřebám celé Volyně. Funkci čestného konzula zastával ing. Vladimír Svárovský, jehož zástupcem byl Jiří Šmolík, po jeho smrti pak roku 1937 učitel Vladimír Tomáš. Konzulát byl činný až do roku 1939.

Nemalou úlohu v kulturním životě našich předků sehrávala tělovýchovná organizace Sokol. Sokolskou jednotu založili v roce 1911. Ta, ač vzdálená od své české kolébky, pevně zapouští své kořeny. Neomezovala se výhradně na sportovní činnost. Náplní jejího programu byly i divadelní hry, šířila českou píseň a vůbec povznášela české uvědomění a národní hrdost. Prvním starostou jednoty Sokola se stal Antonín Perný, náčelníkem J. Šerma, cvičitelem Jaroslav Houška, jednatelem J. Mašinda, pokladníkem František Kadavý. Dalším cvičitelem se stal František Oliverius, jehož stihl za první světové války krutý osud. V boji byl raněn, zajat Rakušany a popraven.

Sokolskou činnost, přerušenu I. světovou válkou, se podařilo obnovit v r. 1921. Náčelníkem byl zvolen J. Jeřábek. Po Jeřábkovi převzal funkci Václav Martínek a vykonával ji až do roku 1928, poté ji zastával Jaroslav Perný. Přišel i nový cvičitel – Jan Šebek z Vejprnic u Plzně. Později nastoupil další – František Petlach z Kánic u Brna, jenž cvičil členstvo 1 rok zároveň s Janem Šebkem. Náčelnicí se stala Helena Kutková. V téže roce byl v Kvasilově

založen i druhý sokolský okrsek, jehož náčelníky se stali Václav Martínek a Věra Ducháčková.

Sokolskou činnost popisuje Perný ve své kronice takto:

„Na sokolský slet do Prahy se v roce 1926 vypravilo 120 členů, kteří byli zařazeni do župy zahraniční. Ta se skládala ze 73 sokolských jednot sdružených v ČOS. Na Volyni bylo celkem 12 tělocvičných jednot, jež čítaly asi 2 700 cvičících a 1 500 přispívajících členů. Na slet v roce 1932 jelo již 720 osob. Vedoucím zájezdu byl okrskový náčelník Jaroslav Perný. Jednotě daroval spolek „České srdce“ v Praze prapor. Kvasilovské členky ho doplnily vyšitým názvem Kvasilova a rokem založení. Prapor byl svěcen v roce 1932 těsně před sletem. Kmotrem praporu se stal předseda Slovanského sokolstva hrabě Zamojský a kmotrou Marie Oličová. S tímto praporem jelo na slet 70 členů.

Ještě před sletem pořádala jednota zájezd do Zborova, ale to nebyla jediná sokolská akce. V roce 1931 byl v Kvasilově uspořádán cvičitelský kurz, který vedli cvičitelé Karban a Jelínková z ČSR (z Prahy). Na samotném sletu závodili Václav Martínek, Jaroslav Perný a Mikuláš Martínek. Tato trojice obsadila 78. místo při účasti 1678 závodníků.

Před odjezdem na slet byly prostřednictvím starosty Sokola a čestného konzula ing. Vl. Svárovského vyrobeny pro polské vládní činitele zvláštní štítky se znakem ČOS Kvasilov. Držiteli těchto zvláštních štítků se stali: Prezident Polské republiky prof. Ignacy Moscicki, Maršalek Josef Pilsudský, a předseda Slovanské obce sokolské hrabě Zamojský.

Na podzim roku 1932 přijel do Kvasilova vojevoda pan Jósewský s doprovodem členu sportovních klubů. Na jejich počest uspořádala kvasilovská jednota sokolská besídka. Muži zde vystoupili s cvičením Amsterodamská prostná, s níž zvítězili při pódiovém vystoupení mezi družstvy ČOS v Amsterodamu. Doprovod vojevody byl nadšen jak tělovýchovnou, tak i kulturní úrovní akce.

Při této příležitosti volyňský vojvoda přitloukl do žerdi praporu jeden z uvedených zvláštních štítků.

Cestou na slet se ve Varšavě uskutečnilo setkání starosty Sokola ing. J. Svárovského a okrskového náčelníka Jar. Perného s maršálem Pilsudským. Ten si prapor prohlédl a jeho pobočník připevnil na žerd praporu další zvláštní štítek.

Kvasilovský sokolský okrsek pořádal i zvláštní soutěže, mezi ně patřily i tři ročníky přeborů v letech 1934–36. Na závodech ve všech třech ročnících zvítězil Mikuláš Martínek, jenž získal putovní cenu, bronzový štít darovaný pro tyto účely ing. Jindřichem Svárovským.

Později byl pořádán cvičitelský kurz v Mirohošti, který pod velením cvičitele Erbana z ČOS absolvovali Vladimír Martínek, Anna Martínková a Marie Židlická.

Je třeba předeslat, že takto dobré výsledky kvasilovských sokolů v prostých nebo na nářadí nepřicházely samy od sebe. Předcházely jim stovky a stovky hodin usilovného cvičení a dřiny, které museli sokolové absolvovat navíc k množství namáhavé a těžké práce v zemědělství. V tomto nebylo rozdílu mezi družstvem mužů, kam patřili např. bratři Martínkové, Vlad. Olmr, Jaroslav Perný, Antonín Kůtek, Jan Zach, František Řasa, Žorž Zahrádka a družstvem žen, kde cvičily např. Věra a Helena Perná, Marie Hornová, Věra Kozlovská, Věra Zahrádková, Olga Martínková, Anna Náhlovská a další. Obdobné to bylo u družstev žáků a dorostu.

Na slet polského sokolstva bylo delegováno 8 členů kvasilovské jednoty, kteří se zúčastnili i s praporem jednoty.

Činnost Sokola přerušily události druhé světové války. Teprve po reemigraci v roce 1947 se zapojili naši sokolové do tělovýchovné jednoty Sokol Liběšice-Trnovany Sladkovského Župy. Pochopitelně nechyběli na předsetlových závodech 29. června 1948 v Lounech, kde Mikuláš Martínek se tehdy umístil na 4. místě. Konečně Liběšický Sokol se zúčastnil i IX. všesokolského sletu v Praze.

O vztahu kvasilovských občanů ke společnému majetku svědčí i skutečnost, že při reemigraci v roce 1947 byla do svých nových sídel převezena i většina tělovýchovného nářadí.

Po zrušení tělovýchovné jednoty Liběšice bylo odtud náčiní převedeno do majetku škol a jednot v bývalém okrese Žatec.

Díky iniciativě zasloužilého člena kvasilovského Sokola Vladimíra Olmra byl do vlasti spolu s tělovýchovným náčiním převezen i náš sokolský prapor. Dnes je uložen v Polánkovém národopisném muzeu v Žatci.

Nemalé úsilí bylo věnováno v Kvasilově kulturní práci mládeže. Hrál se divadelní představení za režie Jana Zacha a později Antonína Kůtky. Počátky divadla jsou spojeny s dětskými představeními, které připravovali naši učitelé. Nadšení vzbudily divadelní hry, např. Šípková Růženka, Sůl nad zlato a Sněhová královna, které napsal a zhudebnil Ant. Perný. Tyto hry byly i s notovým zápisem vydány tiskem a dnes jsou uloženy v Národním muzeu v Praze. Akademický malíř J. Stránský maloval ke každému představení nové dekorace, vyučený truhlář Mašinda vyráběl pro jeviště rámy pro kulisy. Veškerá práce byla zdarma. Občan Veselý instaloval elektrické osvětlení napojením na agregát Svarovského fabriky. Úbory pro dětské herce byly většinou papírové.

Brzy se začala hrát i představení pro dospělé, kupříkladu „Naši furianti“, „Sedlák křivopřísežník“, „Maryša“. V ní vynikala v roli Maryši Marie Kozlovská. Došlo však i k zcela opačné situaci: A. Perný zhudebnil hru „Dědečkovy housle“, ale M. Kozlovská nedokázala hlavní úlohu vyzpívat. Proto se role bezchybně ujala Helena Maksová a byla výtečná.

Divadelní představení se hrála pod hlavičkou Sokola, ale pak došlo k rozkolu, neboť některá děvčata (Kadeřábková, Tomášová aj.) ze Sokola vystoupila a začala hrát ve Čtenářské besedě. Brzy za nimi přišel i Šebek a režisér V. Tomáš.

Již jsem mluvil o rozvoji kulturního a sportovního života. I on měl svůj základ v dobrých materiálních podmínkách, jež si spoluobčané sami vytvořili, svou láskou ke kultuře, sportu a k umění.

V roce 1928 položili základní kámen sokolovny, dostavěné v r. 1932. Obec koupila pro tento účel pozemek od bratrů Jačkových. Peníze na stavební parcelu darovali občané. Mimo řemeslnické práce si vše vybudovali svépomocí. Cihly na celou stavbu daroval ze své cihelny Josef Jandura.

Vzpomínám na dobu, kdy dobrovolné skupiny dospělých i mládeže přiložily své ruce ke společnému dílu, a tak s nadšeným přispěním všech byl vybudován kulturní a sportovní stánek i v Kvasilově. A tím obec, která hrála téměř od svého vzniku i v minulosti důležitou roli a vzkvétala již za carských dob, kdy byla centrem řemeslnickým, obchodním, kulturním i zemědělským, udržela si přední místo i za polské éry.

Zpočátku panovala mezi hasiči a sokoly jistá nepřítelství, viděli v sobě jakousi nežádoucí konkurenci, ale po čase se situace uklidnila a obě organizace spolu svorně spolupracovaly.

Od prvního května r. 1926 počal vycházet v Kvasilově týdeník „Hlas Volyňě“. Stal se důležitou oporou nejen volyňských Čechů, ale i celé české menšiny v Polsku. Jeho vydavatelem a redaktorem byl Antonín Perný, a po jeho smrti syn Václav Perný. Rodina Perných stála v prvních řadách obce Kvasilova a byla oporou zejména v těžkých dobách. S velikou snahou prosazovala do popředí kulturu, hudbu i vzdělání.

V tomto vyprávění musím vzpomenout i na výtečnou kapelu Vratislava Náhlavského. Byla založena v roce 1920 po jeho návratu z války a skládala se převážně ze starších hudebníků. O šest let později se však rozpadla, a tak Náhlavský sestavil soubor nový, tentokrát z mladých, které sám vyučil. V novém tělese hráli: Václav Voráček, Jiří Martínek, Josef Martínek, Václav Židlický, Mikuláš Martínek, Václav Kotek, Václav Srp, Jakub Mašinda, Bohumil Stehlík, Antonín Maksa, Václav Dlouhý, Leon Škalinský a Václav Veselý.

Tato kapela během krátké doby získala značný ohlas po celém okolí. Vystupovala na hudebních festivalech v Rovně a v Lucku, byla na nich vždy dobře hodnocena. Mívala úspěch i mezi profesionály. Kapela existovala až do roku 1944, kdy všichni zdraví a schopní muži vstoupili do řad čsl. armádního sboru v SSSR. Tento soubor byl jednou z hlavních složek Sokola i hasičů. Hráli na pohřbech, na sportovních utkáních i oslavách různých výročí jak v samotném Kvasilově, tak i v okresním městě Rovně. Často nemohli uspokojit poptávku ve svém umění. Vratislav Náhlovský se vlastně zasloužil i o rozvoj tělovýchovy, neboť bez jeho kapely si nebylo možné představit žádnou sokolskou slavnost. Sokolové veřejně cvičili podle jeho hudby. Sám komponoval a rozepisoval noty pro celou kapelu.

Kapelník Náhlovský již dnes spí věčným spánkem na hřbitůvku v Liběšicích. Patří mu však stále dík za krásnou hudbu a nezapomenutelné chvíle, kdy jsme si při jeho skladbách všichni rádi zatančili.

Druhou kapelu, smyčcovou, dirigoval Sláva Perný, vystupovala na menších slavnostních akcích, ale dobře hrály obě dvě.

Již tehdy se objevily první příklady spolupráce s místními ukrajinskými kulturními činiteli. V srdcích mnoha lidí zanechal nezapomenutelné dojmy divadelní soubor ukrajinského režiséra a vlastence Ivana Pevného. Do paměti se nám zapsala taková díla jako: Natalka Poltavka, (Natálie z Poltavy), Sopečinský Jarmarok, Pro ščo tyrša ševalila, (o čem rákosí ševalilo), Zaporožci za Dunajem, V tureckém zajetí a další. Tento soubor byl uznáván i ve vyšších kruzích volyňské veřejnosti.

Kvasilov roste

Hospodářské poměry osadníků se začaly postupně lepšit. V roce 1881 přijel do Kvasilova Josef Zeman se svým strýcem. Položili základní kámen pro stavbu pivovaru. Jelikož v té době měl již každý občan našetřeno alespoň malou sumu, bylo možné se složit a získat tak finanční prostředky na výstavbu podniku. Bez této půjčky by občané pivovar jistě nepostavili, neboť tehdy bylo možno si peníze vypůjčit pouze na velký úrok u lichvářů.

V roce 1882 se do Kvasilova přistěhoval další podnikatel – podkrkonošský Antonín Jandura, který vystavěl na řece Ustje vodní, později parní mlýn. Když mlýn v roce 1900 vyhořel, vybudoval na jeho místě provazárnu, jež se po roce 1913 rozrostla a stala se z ní továrna na výrobu motouzů, provazů a lan, existovala až do roku 1919. Svými velmi kvalitními výrobky získala dobrou pověst v širém okolí.

Roku 1883 se přistěhoval do obce strojný zámečník Jaroslav Svárovský, který si zakoupil parcelu nedaleko železnice, zde si postavil domek a dílnu, v níž začal provozovat zámečnickou živnost. Postupně přijímal učedníky, rozšiřoval výrobu, takže jeho dílna se rozrůstala, byly k ní přistavovány nové objekty a v roce 1892 v ní vznikla i slévárna. Z tohoto základu vznikla později továrna na zemědělské stroje a slévárna ing. Vl. Svárovského, v níž před začátkem I. světové války pracovalo přes 100 řemeslníků a dělníků. Nemohu nepřipomenout, že na tomto rozvoji měla zásluhy i manželka zakladatele – Jaroslava Svárovská, rozená Stránská. Tato statečná žena pracovala neúnavně v domácnosti i v dílně.

Zemědělci počali pěstovat cukrovou řepu, kterou bylo nutno dovážet do vzdáleného cukrovaru (asi 30 km) v Mizoči. Utržené groše byly skutečně vyváženy krvavou dřinou. Každý pěstitel si odvážel úrodu se svým koňským potahem, takže práce trvaly do zámrazu. Večer při světle luceren se nakládalo a ještě za tmy vyjíždělo do Mizoče. Návrat byl pravidelně v noci. Když se svezla cukrovka, nastala orba, setí ozimů a mlácení obilí, které trvalo do jara, neboť zpočátku se mlátilo cepy. Teprve po čase se objevilo několik ručních mlátiček, jež putovaly od usedlosti k usedlosti.

Později vznikl nový cukrovar ve Štěpánově u Rovna, jenž přijímal cukrovku, naloženou ve Zdobunově na nádraží, avšak nízká cena této nákladné a pracné plodiny byla příčinou, že ubývalo jejich ploch, až se téměř přestala pěstovat.

Musím s velkou úctou vzpomenout na naše babičky, na první osadnice, které nejen že vychovávaly veliký počet dětí, ale musely i těžce, bez možnosti odpočinku pracovat na stavbách a na polích.

Vzhled Kvasilova

Již jsem se zmínil, že obec Kvasilov se nachází v okrese Rovno. Kvasilovští svou výstavbou navázali na několik stávajících budov folvarku – domek šafaře, špýchar, zámek, ovčín, hospoda apod. Jak přibývaly zemědělské usedlosti, vytvářely se tyto nové ulice: Hlavní, Dolení, Školní, Hoření, Trenčínská, Slepá, Fabriční, Církevní, Za humny a Vraštilová ulička.

Dolení začínala u Vojarové zátoky, (v níž se na sv. Tří králů světila voda) a končila u školy, kde na ni navazovala ulice Hlavní. Jméno Hlavní obdržela proto, že byla komunikací dostatečně širokou, rovnou, vydlážděnou a oboustranně lemovanou chodníky. V této ulici se nacházela škola, obchod smíšeným zbožím, továrna ing. Svárovského, hospoda s tanečním sálem, sokolské

hřiště, sokolovna, kuželník, knihovna s čítárnou, konzulát, hasičská zbrojnice, redakce Hlasu Volyně a Perného lesík. Dnešní ekologové by měli z kvasilovských radost, neboť kromě ovocných sadů vysazovali ve svém okolí borovičky, kaštiny, lípy, jeřabiny, šerfyky a klokočí.

Z Dolení ulice směřovaly na jih dvě uličky, první Církevní, která se vinula okolo školní zahrady k pravoslavnému chrámu a dále pak ke hřbitovu. Kostel, který byl ve třicátých letech povýšen na Volyňský Sobor (chrám) stál na mírném vrchu, jeho prostorná církevní plocha byla ohraničena jehličnatými a listnatými stromy a živým plotem. Druhá, Vraštilova ulička, vycházela ze středu Dolení ulice a ústila do Hoření cesty, jež byla též zvaná Cestou lásky, neboť za teplých letních podvečerů se stávala promenádou milenců. Třetí cesta ústila na počátku Dolení ulice, mezi Vojarovou a Horynovou usedlostí a mířila na jih do Šlisíkových luk, kde se nacházelo pěkné přírodní koupaliště, místními zvané Pod Hranicemi. Tato přírodní rezervace bývala navštěvována v době letních veder výletníky z nedalekého města Zdolbunova. Tato cesta asi ve své polovině procházela křižovatkou, napravo k železničnímu přejezdu a nalevo cestou Jandurovou, která ústila do statku Josefa Jandury, na samotě a okolo něho se rozkládal veliký ovocný sad.

Procházíme-li Dolení ulicí vzhůru ke škole, míjíme starý hřbitov, jenž se rozkládal na mírném návrší mezi Milerovou a Jeřábkovou usedlostí. Na tomto hřbitově osadníci již nepohřbívali, ale založili si nový, jenž se nacházel asi 1/2 km na jih od pravoslavného chrámu. Tento chrám byl dokončen v roce 1895.

Ještě se porozhlédneme po okolí Kvasilova. Tuto výstavnou a pohlednou obec na východě zdobily hluboké Tajkurské a Tyščenkové lesy. Katastrální hranice mezi Kvasilovem a ukrajinskou obcí Kornin byla řeka Ujstja, na jejíž obou březích se nacházely úrodné, dobře obhospodařované louky, které se vždy na jaře proměnily na rajskou zahradu květů a vůní. Řeka Ujstja byla hluboká a klidná, i když na jaře při tání sněhu dovedla ukázat svou skrytou sílu. Byla bohatá na vodní ptactvo, ryby a raky.

Klidné, teplé letní večery dýchaly romantikou, vzduch voněl a do podvečerní idylly zazníval žabí skřehot, zpěv vodního ptactva a klokotání slavíků. Mírný večerní vánek přinášel přes vodu melodické, tklivé tóny zpěvu sousedních Ukrajinců. Zpěváci zpívali s velkým citem dumky a národní písně. Tuto krásnou romantiku však nelítostně narušovaly roje komárů, kteří krvežíznivě bodaly večerní chodce.

Na jih od Kvasilova ležela ukrajinská obec Záhorošť a pěkné v zeleni tonoucí město Zdolbunov. Západním směrem se rozkládala ves Košatov, na sever pak Nový Dvůr, za ním se již rýsovala silueta okresního města Rovna.

V okolí byly vesměs ukrajinské obce, nejbližší českou obcí bylo 12 km vzdálené Hlinsko.

Kvasilov se kvapně rozrůstal, přibývaly další ulice, např. Hoření, která začínala na křižovatce u veřejné knihovny a čítárny a podél Ducháčkova sálu směřovala na sever k městu Rovnu. Byla to ulice široká a rovná, oboustranně lemovaná chodníky. Roku 1931 ji občané vydláždili. Stala se silniční tepnou Rovno–Kvasilov–Zdolbunov–Huleč–Ostrov. Tato nejfrekventovanější kvasilovská ulice končila u zemědělské usedlosti Jos. Ouského na levé straně, na pravé straně u chalupy obuvníka Kalacha.

Půdorys nového Kvasilova řešili naši předci velmi moudře a uvážlivě. Přizpůsobili se terénnímu profilu a nešetřili místem, neboť stavěli vlastně na zelené louce. Díky jejich vlohám pro architekturu vytvořili zde během času malebná, ryze česká zákoutí.

Střed obce byl umístěn u zámku. Zahrnoval Hlavní ulici, pravoslavný chrám, okolo školní zahrady vedla Církevní ulička. Budova chrámu i školy jsou architektonicky šťastně řešeny a velmi dobře zapadají do panoramatu obce, která je ve střední části vyplněna jehličnatými a listnatými stromy nacházejícími se na mírném vrchu spolu se školou i chrámem.

Při naší malé procházce se ještě chvíli zastavíme v Hoření ulici, kde se na proti Ducháčkově zahradě nacházejí tři důležité a pro obecní bezpečnost nezbytné stavby. Tou první je hasičská věž, zvaná „kalanča“, druhou strážní domek ponocného a třetí pak objemná obecní studna určená obzvláště pro požární účely. Okolo tohoto obecního majetku vede ulička, jíž dali občané jméno Žabí škvrk, u které stojí 4 rodinné domky. Název uličky vznikl podle toho, že za letních večerů se zde obzvláště hlasitě rozléhal škvrkot a skřehot žab z podmočeného obecního palouku. Od obecních staveb vycházela k východu ulice Slepá. Již se neví, proč dostala tento název. Snad prý podle toho, že se na ní zapomnělo s dlážděním a že byla na jaře a na podzim velmi rozblácená. Ze středu Hoření ulice vycházela ulička Tuhanská, která procházela okolo tří zemědělských usedlostí – Martínkových a Vacátkových. Tato ulice ústila u poslední, Josefu Ouskému náležející usedlosti, do Hoření ulice.

Předposlední Kvasilovská ulice se jmenovala Fabriční, která začínala u nákladního nádraží a končila u pravoslavného kostela. V této ulici stojí pouze tři zemědělské usedlosti a strojírenský závod ing. V. Svárovského.

Poslední a nejvyšší částí Kvasilova je část zvaná Trenčín. Ta je od zbytku Kvasilova oddělena železniční magistrálou Kyjev–Varšava. Začíná osobním nádražím a končí pivovarem na levé a strojním mlýnem na pravé straně ulice. Na této komunikaci stály v roce 1932 dva mlýny – výkonný mlýn bratří

Náhlovských, který zanikl následkem požáru a zděný mlýn Pazderského, který je v provozu dodnes. Na Trenčíně stál dále výkonný pivovar bratří Zemanových, strojní truhlárna J. Martínka, sedlářství J. Kříže, pekárna Kutilka, krejčovství švadleny Valentové a kovárna mistra Urbana. I k tomuto řemeslníku se váže jedna hezká příhoda, o níž píše v kapitole Vzpomínka na Kvasilov.

Z Trenčina vedla na západ polní cesta a po jednom kilometru se spojovala s vojenskou cestou z carských dob zvanou Šlach. Tato více než 18 m široká komunikace vedla ze severu, z Rovna, na jihozápad do Dubna.

Poslední zvláštní stavbou v Kvasilově v této části byl hliněný fort (obraný val), jenž stojí jižně od Trenčina na nejvyšším bodu Kvasilovského katastru. Tento fort byl zbudován v průběhu I. světové války válečnými zajatci pro potřeby ruské armády, ale nikdy nebyl díky Bohu použit. Ke škodě našich osadníků byl fort vystavěn na nejlepších pozemcích na ploše asi 5 ha. Má tvar obdélníku, ohraničeného ze všech čtyř stran vysokými hliněnými valy.

Jak vyplývá již z kupní smlouvy, osadníci zakoupili též dvě krčmy a větrný mlýn. První krčma byla u Mašindů, kde krčmářem byl A. Zahradka, a druhá u Ducháčků, kde působil Rajchl. Nedochovala se však zpráva, kde stál větrný mlýn. Odhaduji, že podle přírodních podmínek bylo pro něj nejlepší místo na nejvyšším bodě – na Trenčíně.

Pokusil jsem se před čtenářem rozprostít obraz Kvasilova, jak mě a dalším pamětníkům zůstal před očima. Do let prosperity zasáhly i doby válečné, které obec ochudily. Následkem války byla i nedokončená železnice Gryšino – Rovno. Čímž jen u Kvasilova bylo znehodnoceno probírkou a následnou navázkou více než 100 hektarů vyvlastněné kvalitní země, na níž stály i chmelnice. Obec utrpěla i nesplacením státní válečné náhrady. Tento problém se přenesl i do dob meziválečných, ale nikdy nebyl vyřešen.

Na závěr této kapitoly chci ještě jednou připomenout krásu této obce. Měla svůj přirozený, romantický půvab, dále zkrášlený prací občanů. Snad se ostatní krajané nebudou příliš hněvat, řeknu-li, že pro mě to byla nejkrásnější obec na celé Volyni. Ano, stály tam i jiné krasavice – Český Malin, Jezírko, Huleč, Mirohošť, Volkov, Hlinsko, Ulbárov, ale Kvasilov byl Kvasilov.

Obecní samospráva, společenské a politické uplatnění

Prvním obecním starostou Kvasilova byl zvolen zakladatel vesnice František Rajchl. Vykonával tuto funkci v letech 1870–73, po něm nastoupil do tohoto úřadu Jan Zach a setrval v něm do roku 1876, třetím stal se poté Josef Zeman, který však odstoupil před uplynutím volební lhůty, neboť přijal místo sládky v kyjevském pivovaru, kde řediteloval jeho krajan Čečetka. Následující starosta Josef Perný zastával svou funkci až do roku 1880. V jeho funkčním období proběhl v Kvasilově 28. 9. 1878 významný náboženský sjezd volyňských Čechů. Po Perném starostoval Jan Čížek, poté V. Šlisík, Jan Řehák, V. Miler, J. Zich, V. Pluhař, J. Štrojsa, Dlouhý, Janovský, Nosek, Karmín, Martínek, Vraštil, v období 1917–20, A. Kůtek, po němž následovali Šorma, Stránský, v roce 1926 nastoupil na tento úřad Václav Martínek, jenž ho vykonával až do roku 1939, pak do roku 1941 byl v čele obce Miškovský a po něm do roku 1944 Petras.

V roce 1882 navštívil Kvasilov Kyjevský generál – gubernátor Drenten, vrchní náčelník Jihozápadního kraje, jenž sestával z gubernie Kyjevské, Podolské a Volyňské. Na jeho počest byla vztyčena slavnostní brána a on sám byl uvítán chlebem a solí. Gubernátor si prohlédl školu i jednotlivá hospodářství. U Stránských se muselo zapřáhnout do žentouru, který poháněl mlátičku, aby bylo návštěvě předvedeno, jak se mlátí strojem.

Neméně slavnostně byl roku 1887 uvítán další generál – gubernátor Ignatěv, jenž přijel se svou manželkou a dvěma syny. Po prohlídce školy a parcely pro budoucí faru hosté a všichni přihlížející odešli do místního pivovaru Jana a Václava Zemanových. Zde byli hosté obslouženi a všem domácím se nalévalo piva, co si hrdlo přálo. Zametl se kus dvora, spustila hudba a odrostlejší mládež se dala do tance. Prý i sama generálova choť uváděla své syny k družičkám, jež měly bílé šatečky přepásány červenou šerpou, aby si s nimi zatančili. Zábava trvala do večera a skončila tancovačkou v hostinci.

V roce 1889 se kvasilovská delegace vydala do Zdolbunova na uvítání cara Alexandra III., jenž přijel na velké vojenské manévry. Obdobná situace nastala roku 1902, kdy se car Mikuláš II. přijel podívat na svěcení kláštera Kozackyje mogyly (Kozácké mohyly) u Berestečka. Tento klášter vystavěli jako pomník kozákům Bogdana Chmelnického, kteří zde padli v boji s Poláky roku 1651.

K nejvýznamnějším návštěvníkům Kvasilova patřil polský prezident prof. Ignacy Mościcki (15.–29. 6. 1929) a později československý velvyslanec v Polsku dr. Juraj Slávik (8. 10. 1936).

Náboženství

V roce 1895 byla dokončena stavba nového kvasilovského chrámu, započatá roku 1893. Práci prováděli mistři a zedníci z Ruska (tzv. Kacábi). První slavnostní bohoslužbu za účasti gubernátora sloužil sám vysoký církevní hodnostář církve pravoslavné z Kyjeva. Tento kostel později byl povýšen na Volyňský sobor. A stal se místem poslů Božích, i z hlediska výzdoby a stavby. V roce 1918 však vyhořel, neboť v sakristii zapomněli kadidlo se žhavým uhlím. Byl obnoven a v roce 1927 akademický malíř Jan Stránský provedl jedinečnou práci – v kopuli věže zobrazil biblické výjevy – Narození Páně, Večeři apoštolů a Křížovou cestu.

Jak vypadalo vyvrcholení náboženského citění osadníků? Podívejme se proti proudu času, co tomu předcházelo.

Po příchodu zakladatelů obce prováděl církevní obřady pravoslavný farář (pop) ze sousední ukrajinské obce Kornina. Křty a bohoslužby konali katoličtí kněží z Rovna, anebo z kláštera obce Tajkury. Tímto způsobem se konaly obřady až do roku 1872, kdy carská vláda dovolila, aby si Češi povolali své české kněze. Značnou část vystěhovalců tvořili evangelíci, a proto nejprve přijel evangelický kněz Václav Hrdlička, který se usadil v obci Podhajce u Dubna.

Katolický kněz Jan Saska, který přijel svobodný, se vrátil do Čech a přivezl si s sebou nevěstu, s níž ho kněz Václav Hrdlička v Hlinsku oddal. Brzy dorazil třetí duchovní – František Kašpar, který se usadil v Hulči, kde šťastnou náhodou náležel ke koupenému majetku i kostel, v němž se již nekonaly mše. Češi si ho zrenovovali a od té doby konali tam bohoslužby v českém jazyce a od roku 1888 mše pravoslavné.

Čeští kněží dostávali od synodu pravoslavné církve 600 rublů ročního platu. Ruská vláda se snažila sjednotit náboženské vyznání volyňských obyvatel. Proto byl r. 1880 svolán do Kvasilova náboženský sjezd delegátů všech českých obcí na Volyni za účasti všech tří kněží. Sjezd sjednocení nedokázal prosadit, naopak od té doby byli evangelíci (čeští bratři) a starokatolíci trvale rozdělení. Kněží Hrdlička a Kašpar zůstali česko-bratrskými duchovními, Saska starokatolickým a vzájemné spory mezi nimi se prohlubovaly. Vzniklou situaci v Kvasilově popisuje Náhlovský taktó: „Poměrně jednoduché to bylo v obcích, kde se obyvatelé přihlásili k jednomu vyznání. V Kvasilově se však občané rozdělili na dvě téměř stejně silné skupiny, které se vedle sebe těžko snášely. V původní kapli měli v jednom rohu oltář starokatolíci, v druhém evangelíci. Jednou za tři týdny přijížděl konat bohoslužbu farář Saska

z Hlinska, kde měli stálou místnost pro mše – konaly se ve velké místnosti v bytě farářově. Jindy zase sloužil mši farář Kašpar z Hulče. Čeští bratři měli místo varhan fis-harmonium, na něž hrával synek Josefa Perného, který byl harfeníkem a sbormistrem evangelíků. Od starokatolíků ozýval se někdy zpěv doprovázený Kánského kapelou. Obě strany měly společné pouze školu a starostu. Jinak se čím dál tím více od sebe izolovaly. Každá strana měla svůj hostinec. Jedna strana bojkotovala zábavy druhé strany. Na denním pořádku bylo vzájemné spílání, později i udavačství a další odporné scény, které musí být výstrahou dnešní generaci. Navíc tyto rozbroje tajně podporovala i pravoslavná církev. Nakonec vlastně vynucené přijetí pravoslaví mělo kladný přínos v odstranění takových poměrů.

V roce 1883 byl starostou Jan Šlisík. Strana starokatolíků ho přiměla k vyzvání policie, aby zabránila faráři Kašparovi vykonávat bohoslužby ve společné kapli. Z nařízení soudního rady přijel k jedné takové bohoslužbě soudní vyšetřovatel. Začal vyslýchat faráře, jakým právem vykonává mši v této kapli. Dokonce mu hrozil zatčením, farář s klidem vyjmul písemné povolení od generála-gubernátora, takže zahanbený soudní vyšetřovatel se musel omluvit. Po tomto hanebném činu nastalo v Kvasilově i v jeho okolí velké pohoršení a to jak mezi evangelíky, tak i mezi starokatolíky.

Po Janu Šlisíkovi byl starostou Jan Řehák, starokatolík, ale umírněně nestranný člověk. 29. června 1885 slavil Kvasilov 15. výročí svého založení. Na slavnost se sjelo mnoho hostů, přijeli zástupci téměř všech českých obcí. Slavnost začala v podvečer jubilea slavnostním zapálením hranice na památku mučednické smrti Jana Husa. Na samotný svátek Petra a Pavla odsloužil farář Hrdlička mši pod širým nebem v tzv. lesíku. Odpoledne se tam konala dětská zábava, kterou řídil učitel Šebor. Večer probíhala zábava v hostinci, ale protože hostinský Karmín se hlásil k českým bratřím, starokatolická mládež se nechtěla zábavy účastnit a tančila na jiném místě téhož lesíka až do rána.

Všechny tyto nešvary a nedorozumění však skončily tím, že se kvasilovští i další přihlásili 15. 7. 1888 na den sv. Vladimíra k pravoslaví. Náboženské třenice pomalu umlkaly.

Prvním pravoslavným knězem v Kvasilově byl duchovní pastýř Fedor Hejda z Horingrodu u Rovna. Tento čestný duchovní byl dobrým pedagogem a působil v Kvasilově nepřetržitě až do roku 1920. Po něm nastoupil vojenský duchovní Gervasij Lisický, který se záhy naučil českému jazyku a byl v roce 1943 povýšen na biskupa. Působil v obci až do roku 1944. Tento oblíbený, skromný, inteligentní, a nestranný duchovní byl neobyčejně vzdělaný – ovládal několik jazyků a jeho kázání byla věcná a na vysoké úrovni."

První světová válka

V době kolonizace Volyně prožili osadníci 5 válek: rusko-tureckou 1877–1878, rusko-japonskou 1904–1905, první světovou válku 1914–1918, obrannou válku Polska proti Německu 1939 a konečně válku německo-sovětskou (1941–1944).

Rusko-turecká válka se ještě Čechů nedotkla. Narůstaly sympatie vlády ke kolonistům, protože Češi se projevíli jako Slované. Tomuto vývoji pomohl i růst výroby po válce a vyšší ceny obilí produkovaného kolonisty.

V Rusko-japonské válce již několik kvasilovských sloužilo v činné službě i jako mobilizovaní.

Události 1. světové války Volyň poznamenaly hluboce. Když po atentátu v Sarajevu zemřel Ferdinand d'Este a o měsíc později vypukla válka, chápali osadníci tyto události jako předtuchu událostí ještě horších. Víme již, že Kvasilovem prochází jedna z hlavních železnic, po které vede od Zdolbunova trasa k rusko-rakouské hranici. Ještě než byla vyhlášena mobilizace, válka se ohlásila zběsilým ruchem na této železnici. Nedaleko Rovna bylo za cara rozsáhlé cvičiště a letní tábor pro 4 divize (2 ruské sbory). Tyto jednotky musely být urychleně přepraveny přes Kvasilov na 110 km vzdálenou hranici. Jízdy zvláštních vlaků, pískání a houkání lokomotiv, to vše zvěstovalo kvasilovským, že začíná nová historie. Začátek války se odrazil i v mobilizaci záloh. Hned ta první vzala Kvasilovu 20 % mužů, mezi nimi bylo 30 sokolů. Z veřejných činitelů byl mobilizován i starosta Sokola Antonín Perný. To ho připravilo o možnost dobrovolně vstoupit jako člen Sokola do řad České družiny, tvořící se v Kyjevě. Když v srpnu 1918 došla zpráva o jejím založení, zbývající muži dobrovolně odešli z rodné obce a vlakem odjeli do Kyjeva. Byli mezi nimi František Olverius, Alexandr Zach, Josef Malinský, Miroslav Čížek, Antonín Zahrádka, Ferda Bureš, Antonín Zeman, Antonín Lígr, Václav Řehák, Vratislav Náhlovský, Josef Ouský a další. Ruské vojenské velitelství využívalo Čechy jako rozvědčíky, neboť ovládali topografii a jazyk druhé strany. Jeden z nich, František Oliverius, byl při svém průzkumu raněn. Rakušané ho zajali a později popravili. Alexandr Zach z Kvasilova se statečně bil u Zborova, Josef Malinský prodělal celou sibiřskou anabázi našich legií, které byly bojovou silou českého národně osvobodeneckého hnutí.

Všichni Češi tehdy poctivě usilovali o osvobození vzdálené vlasti z područí rakousko-uherské monarchie. V první světové válce z Kvasilova narukovalo celkem 62 mužů. Do zajetí padli Ján Tomáš, Bohumil Stehlík, Bohuslav

Martínek, Vratislav Náhlovský, Karel Martínek. Mnoho vojáků bylo raněno, s jistotou to víme o Alexandru Zachovi a Václavu Kockovi (přišel o nohu).

Kvasilovští byli dobří vojáci, mnozí si ve válce vysloužili důstojnickou a praporčickou hodnost. V příloze uvádím jména těch, u nichž se mi podařilo zjistit, že byli vyznamenáni.

Z hospodářského hlediska byla válka katastrofou pro chmelařství obce. Ruská vláda totiž zakázala prodej a výrobu alkoholických nápojů, kam zařadila i pivo. Následkem toho výprodejní ceny chmele klesly pod výrobní cenu, což znamenalo pro hospodářství, jehož hospodář byl ve válce, úplnou zkázu. Bylo však ještě hůř. V roce 1915 na jaře začala velká Mackensensova ofenzíva a ruská armáda začala ustupovat od Krakova a ze Slovenska až ke stanici Klevaň 40 km severozápadně od Kvasilova. Rakouské jednotky pronikly až k Dubnu, asi 50 km jihovýchodně od naší vsi. Hřmění dělostřelecké kanonády znělo z obou stran, po celé noci plál obzor září požárů. To ustupující kozáci pálili okolní mlýny, aby do rukou nepřítele nepadly další zásoby mouky. Vždyť kořist z Polska v této ofenzívě získaná pomohla na čas vyřešit Němcům tíživou zásobovací situaci. Tři dny a noci hořel mlýn u Zdobunova. Ještě déle hořely obrovské mlýny na řece Horyň u Alexandrie. Téměř všichni muži z Kvasilova byli pryč a nyní se museli evakuovat mladší ženy a děti. V obci zůstali jen starci a tak do ní vnikly rakouští vojáci. Obrat nastal v roce 1916. Po zdařilé legendární ofenzívě generála Brusilova byli Němci nuceni ustoupit až ke Kovelu a Rakušané až k Lucku. Evakuovaní se vrátili a během roku 1917 žil Kvasilov životem týlové osady. V obci byl ubytován 27. záložní pluk, jehož důstojníci měli s sebou i manželky a své milenky či družky. Důstojníci pořádali zábavy a divadelní představení, nížnyje (vojíni) byli rozmístěni po usedlostech. Nedaleko Polonného byly dislokovány československé pluky, jejichž vojáci bývali v Kvasilově denními hosty. Výtečná kapela 1. pluku Mistra Jana Husa zde pořádala koncerty a hrála i na posvícení, jež bylo ještě hlučnější, než bylo zvykem před válkou. Několik chlapců se v Kvasilově oženilo (V. Šimek, Branda, Chládek, Matuška).

Demografická skladba obyvatel

Již jsem uvedl, jak vypadalo složení obyvatelstva na počátku historie českého Kvasilova. Emigrační vlna zeslábla a další nárůst počtu obyvatel se zpomalil. Po první světové válce v letech 1918–1939 byl příliv i úbytek obyva-

tel v obci velmi vyrovnaný. Malý přírůstek představovalo 8 svobodných Poláků a 3 polské rodiny. Úbytek nastával převážně přirozenou cestou, tedy úmrtím. 2 rodiny se z Kvasilova odstěhovaly. V období 20 meziválečných let, kdy Kvasilov dosahoval největšího rozkvětu hospodářského i kulturního, byl přírůstek tvořen převážně zvýšenou porodností. V průběhu 1. světové války se přistěhovaly 3 ruské rodiny a několik svobodných Ukrajinců. Počet těchto nečeských osadníků dosáhl 28 osob, což při průměrném počtu 750 obyvatel činí asi 4 %. Tento fakt nás opravňuje považovat obec za kompaktně českou. Dále je nutno konstatovat, že uvedení obyvatelé jiné než české národnosti se během doby v obci oženili – vznikala tak smíšená manželství. Například mladý Denis Šerefuk nastoupil jako dělník do Jandurovy provazárny. Tam svou práci se záhy vypracoval na místo předního dělníka. V roce 1910 se na podnět majitele továrny oženil s kuchařkou Marií Chramostovou z Ulbárova, která odešla do Kvasilova zdokonalit se v kuchařském umění v rodině továrníka J. Jandury, jehož manželka byla vyhlášenou kuchařkou. Mladý novomanžel se v českém prostředí záhy naučil česky a pod vlivem manželky, která vedla domácnost v českém duchu, zákonitě došlo k tomu, že se jejich děti považovaly za Čechy a vždy se hlásily k české národnosti. Obdobně tomu bylo v jiných smíšených manželstvích. Často se stávalo, že členové smíšených rodin, žijící v Kvasilově mluvili dokonale česky. Když jejich děti dosáhly dospělosti, ženily se a vdávaly do českých rodin, takže během času pojem cizinec v Kvasilově úplně zanikl.

V příloze uvádím seznam obyvatel.

Druhá světová válka

Válečné události se dotkly i Kvasilova. Při ústupu polské armády se na Volyn dostal i československý legion. Tato jednotka vznikla v Polsku z českých a slovenských uprchlíků, kteří chtěli v zahraničí bojovat za svobodu své vlasti. Volynští Češi je srdečně vítali. Byli mezi nimi vojáci, letci, studenti a jiní. Kvasilov tehdy přijal 40 uprchlíků. Záhy se mezi místními a běženci vytvořily přátelské vztahy.

Silnice přes Kvasilov byla zaplavena proudy aut, jež vezla polské uprchlíky. Přes Kvasilov projížděla i větší část polské vlády. Jednu noc u Václava Vacátky byl ubytován maršál Edvard Rydz-Śmigły i se svou rodinou. Rovněž ministr Beck tudy pravděpodobně projížděl. Na velkostatku u Jandury pět dní byl ubytován generální ředitel polské státní banky s manželkou i dcerou. Ty-

to události byly tajeny a prozradily se až po odjezdu jmenovaných. Železniční trať byla zablokována. Vlaky stály na obou kolejích po celé délce. Stejná situace byla i na silnici. Zpočátku německá letadla pouze prolétávala, polští vojáci vybíhali z vlaků, kryli se v zahradách. 15. září 1939 Němci uskutečnili nálet devíti stíhacími bombardéry Messerschmitt Bf-110, které shodily asi 60 tříštivých a zápalných pum po celé délce Hoření ulice a okolo železniční trati s vlaky naplněnými vojáky a civilisty. Po náletu začal požár a vyhořela téměř celá ulice. Ohni úplně podlehlo 12 obytných domů, 12 stodol naplněných úrodou, mnoho kůlen s hospodářskými stroji a několik rodinných domků.

Jako zázrakem nebyl z Kvasilovských nikdo při náletu zabit, bylo však několik raněných, Václav Libánský těžce. Zato mezi Poláky bylo mnoho mrtvých a velký počet raněných.

V polské armádě v té době v bojích proti fašistům padli 2 naši občané – Josef Olmr a Antonín Horna. Po okupaci ČSR přibýlo do Kvasilova přes 40 dalších uprchlíků. Jedním z organizátorů pomoci byl učitel V. Tomáš. Kvasilov nabídl pohostinství štábu čsl. vojenské letecké jednotky. Skupina 30 mužů a 8 žen zde žila přes půl roku. Později se připojili ke skupině pplk. Svobody. S nimi odjeli v roce 1940 i 4 kvasilovští mladí muži. Bratři Valentin a Viktor Novákoví, Josef Martínek a Žorž Zahrádka. Kvasilov je vybavil vším možným a potřebným. Se skupinou letců přišlo do Kvasilova i 12 Židů z Moravské Ostravy.

Volyň v období do 22. června 1941

17. září 1939 vstoupili na volyňské území sovětské jednotky.

Válečná vřava umlkla a Kvasilov se lízal z utržených ran. Osadníci se uskrovněovali a poskytovali ubytování těm, kteří vyhořeli. Zedníci a tesaři horečně opravovali a stavěli. Pomalu se dařilo následky odstranit.

Ale také nastala doba stalinské hrůzy a sovětských čistek. Některým nejzamožnějším lidem se podařilo utéci do obsazeného Polska, ale jiní byli vyvezeni do Kazachstánu a do sovětských gulagů. Ing. Svárovský byl deportován do vězení a tam jako mnozí jiní umučen.

Záhy vznikl v obci Národní výbor. Jeho předsedou se stal Antonín Myškovský a tajemníkem Bohumil Štejnár.

Na jaře roku 1940 z obavy před perzekucí byl založen v Kvasilově kolchoz, do něhož podle stanov nebyli přijati zámožnější usedlíci (kulaci). Před-

sedou byl zvolen Josef Janovský. Vzniklo několik pracovních brigád. Z velkostatku u Jandurů byl vytvořen státní statek (Sovchoz), jehož vedoucím se stal Denis Šereťuk, tamní šafář.

Na západní Volyn počali přijíždět sovětsí političtí pracovníci, kteří zaujali klíčová postavení. I do Kvasilova přijela mladá sovětská dívka a založila Komsomol, jehož vedoucím se stal Vladimír Řehák, bývalý zaměstnanec redakce „Hlasu Volyně“.

Došlo ke změnám i jinde. Bývalá továrna ing. Svárovského se rozrostla a vedle ní vznikl další průmyslový podnik na renovování a generální opravu nákladních aut a traktorů.

Na jaře 1940 byly povolány 3 odvodní ročníky mužů na západní Ukrajině a v Bělorusku na šestiměsíční vojenský výcvik do Žitomíru. Kromě požadovaného výcviku a ovládnutí nových automatických zbraní se po zaměstnání uskutečňovala politická výchova. Politurci připomínali nebezpečí fašismu. Političtí vedoucí v armádě se netajili tím, že k válce s Německem dojde. Toto vím z vlastní zkušenosti, neboť jsem absolvoval zmíněné cvičení na vojenském polygonu u Žitomíru. Po návratu do Kvasilova jsem byl zařazen do místní domobrany, jejíž výcvik prováděli sovětsí důstojníci přijíždějící za tímto účelem z Rovna.

Jak jsem se již zmínil, v říjnu 1939 byl na statku u Jandurů založen sovchoz (státní statek). Jeho vedoucím byl národním výborem ustanoven Denis Šereťuk (otec autora). Na tomto statku vznikl i samostatný chmelařský podnik s názvem Ukrajinská chmelařská společnost. Jejím vedoucím byl ing. Václav Linhart. Skladníkem se stal Mikuláš Šereťuk, autor kroniky. V tomto skladě pracovalo celoročně několik desítek mladých lidí. Ředitelství podniku se nacházelo v Rovně.

Postupně se zdánlivě konzolidovala sovětská moc. V roce 1940 proběhly politicky ovlivněné volby představitelů lidové vlády na všech stupních. Na kulaky byly uvaleny nesnesitelné daně, za neplnění těchto povinností byli dva kulaci V. Šlisík a Pluhař uvězněni.

Zatím probíhala válka v západní a jižní Evropě, ale pak se obrátila i na východ.

Okolo deváté hodiny ranní dne 22. června 1941 začaly okresní město Rovno bombardovat roje německých bombardérů. Válka přinesla nové utrpení. Uzavíraly se obchody, šířila se spekulace. Mezi lidmi se objevili udavači. Byli to lidé se smíšených česko-německých rodin. Němci zahájili brzy stěhování celých vesnic. Pozemky a budovy zabrali noví poloněmečtí kolonisté. Takto byl vystěhován Ukrajinský Kvasilov, nacházející se za řekou Ujstja, kde

jsme měli mnoho přátel. Noví osídlenci nazvali své nové sídlo Schónau (Krásná). Majitelé byli prostě vyhnáni bez náhrady přístřeší. S sebou si mohli vzít jen několik svršků a trochu potravin. Všechno ostatní museli ponechat okupantům.

Značná část Ukrajinců byla tehdy přijata v Českém Kvasilově. Ing. Jandura jim poskytl celou samotu Kudryn u Zdolbunova. Bylo tam ubytováno 12 rodin.

Pronasledováni byli především Židé, kteří před fašisty hledali úkryt v Kvasilově. Několik osob místní odbojová skupina Blaník zachránila. V Rovně bylo zřízeno gheto a jen v tomto městě bylo povražděno více než 35 000 Židů – často i žen s nemluvňaty na rukou.

Část Židů unikla, skrývali se v kvasilovských stodolách, kůlnách a stozích. Za tmy vycházeli ven a prosili o jídlo. Část se jich takto zachránila, ale velký počet byl pochyťán a povražděn.

Kvasilovští však nechtěli pasivně čekat. V době německé okupace byl starostou český patriot stavitel Petras. Snažil se uchránit obec před různými formami perzekuce. Ovládal totiž výborně německý jazyk a na německých úřadech zdůrazňoval význam zemědělské výroby a jejich dodávek pro německou brannou moc. Neúnavně vysvětloval, že pro tyto potřeby musí mít dostatek pracovních sil. A tímto způsobem zachránil mnoho mladých lidí od totálního nasazení do říše.

Další cestou boje se stala ilegální organizace Blaník. Jádrem skupiny bylo umístěno ve statku u Jandurů. Důvěrníkem skupiny byl zvolen Mikuláš Šerefuk. Statek stál na samotě a měl řadu výhod pro ilegální činnost. Do Kvasilova ze statku byla vzdálenost něco přes 1 km. Dvě strany dvora hraničily s rozsáhlou plochou luk a bažin u řeky, která byla dostatečně hluboká a široká. Za řekou Ujstje pak louky navazovaly na Tajkurské a Tyščenkové rozsáhlé lesy. Samotný dvůr, to byl komplex hospodářských budov a skladů bývalé továrny na motouzy, nyní přestavěné na stáje, chlévy a budovy pro seno, slámu a obilí. V těchto prostorách jsme ukrývali zbraně a tisk. Výhodou bylo, že jsem v tomto objektu bydlel se svými rodiči, a také jsem zde zastával funkci skladníka již shora jmenovaného chmelařského závodu, kde byl vedoucím ing. Václav Linhart, čestný a spravedlivý člověk. V téměř velkostatku a na tomto dvoře hospodařil rovněž majitel ing. Jiří Jandura a u něho funkci šafáře zastával můj otec. V objektu přes den byl nepřetržitý provoz. Ve chmelárně i ve statku se pracovalo i v zimě, neboť se zde uskladoval chmel, len, konopí, léčivé byliny i obilí a pracovalo zde více jak 30 mladých lidí na obou závodech. Takže naše přítomnost nebyla navenek nápadná.

Když bylo v roce 1943 jasné, že Němci na východě neuspějí, vyjízděli okupanti za doprovodu silných vojenských hlídek do ukrajinských obcí v oblasti Polesí, jež byla pod kontrolou partyzánů slavného Kovpaka, aby zde násilně vybrali stanovené kontingenty. Veškeré takto naloupené obilí a konopí odváželi a uskladňovali právě v tomto našem skladu. Tento chaos výborně maskoval naši činnost. Ing. Linhart a ing. Jandura vycházeli vědomě vstříc naší skupině zejména tím, že mně umožňovali řadu pochůzek i služebních cest po okolí. Jezdil jsem v malém vozíku taženém koníkem Huculem. Ve vozíku bylo důmyslně zhotoveno dvojité dno, v němž jsem převážel ilegální časopis „Hlasatel“, náboje a krátké palební zbraně. Byli jsme ve spojení s obcí Huleč, Hlinsko, Sedmihrany, také Kolodenkou, Novým Dvirem, Tajkury, a řadou rodin ve Zdolbunově a v Rovně. Aktivita Blaníku se zvýšila poté, co se souhlasem Emila Cilce do organizace vstoupili Konstantin Tomáš a Vladimír Krbec. Počátkem října jsme do skupiny přijali i 2 sovětské vojáky, kteří prchli z německého zajetí (z tábora) v Rovně. V říjnu se organizace rozšířila o další členy: Václava Kadeřábka, Václava Išlera a Václava Štefla. Činnost naší skupiny zahrnovalo kromě hlídkové a kolporterské činnosti též poskytování možnosti ilegálního pohybu a pobytu pro uprchlé sovětské vojáky ze Zdolbunova a Rovna a pro osoby židovské národnosti, ale i Poláky a Ukrajince, kteří byli pronásledováni Němci a banderovci. Mnoho těchto lidí bylo zachráněno tak, že jsme pro ně našli umístění v českých, někdy i ukrajinských obcích. Nenahraditelným spojencem Blaníku byl při opatrování ilegálních osobních průkazů ing. Jiří Jandura, který spolupracoval se starostou Kvasilova Petrasem, jenž mohl opatrovat osobní průkazy. Díky jejich širokým známostem, popularitě a perfektní znalosti němčiny měla naše organizace zmíněné úspěchy. Jak jsem se již zmínil, Petras dokázal přesvědčit i zaryté fašisty v Rovně o prospěšnosti Kvasilova pro zásobování Němců, čímž obci zajistil poměrný klid. Potřebné ilegální doklady získával od ukrajinských pracovníků, kteří byli zaměstnáni u Kréjssladwirta.

Velkou pomoc prokázali Blaníku dva sověští vojáci. Fedor Naumenko pracoval u Šlisíků, a Vasil Urusov na statku u Jandurů. Tito zkušení vojáci, ovládající nové typy zbraní a výbušnin zacvičovali naše členy při jejich používání, neboť mimo mne nebyli příslušníci Blaníku dosud vojáky. Učili nás sborce a rozborce lehkého kulometu Děgťarev (přezdívali jsme mu „Děchťar“), automatu, závěru pušky a používání granátů a pistolí. Ve svém skladu jsem měl výzbroj pro četu vojáků. Jednou z mých pracovních povinností bylo dvakrát týdně dojíždět do okresního úřadu v Rovně na kontrolu hlášení o stavu zásob. Po urychleném vyřízení úředních záležitostí jsem se při zpáteční cestě mohl plně věnovat záležitostem Blaníku.

Naši sovětští přátelé na počátku ledna 1944 při vhodné příležitosti přešli v prostoru Tajkurského lesa zpět do postavení Rudé armády. Vasil padl nedaleko Berlína a Fedor se po válce vrátil do Kvasilova, aby se zde oženil se svou milou – Aničkou Juchymcovou, kterou si oblíbil v době své ilegální činnosti. Žije tam a pracuje podnes.

Koncem roku 1943 vrcholila aktivita Blaníku. Všichni členové byli zapojeni do místní domobrany a se zbraní v ruce se účastnili hlídání obce před banderovci. Tato činnost nebyla bez nebezpečí, neboť Kvasilov ležel v blízkosti železničního uzlu se zvýšeným německým provozem. Okresní město Rovno bylo sídlem významného fašistického činitele – vládce západní Ukrajiny Ericha Kocha. Z těchto důvodů bylo v Rovně umístěno velké množství silných vojenských útvarů a jednotek SS. Po trati soustavně procházely vojenské a četnické hlídky. Všichni členové si byli dobře vědomi toho, že v případě prozrazení by naši obec stihl osud Českého Malína a dalších ukrajinských obcí. Proto byla dodržována maximální ostražitost.

V oddíle plk. Medvěděva sloužili Novák z Rovna, Šafář z Novin Českých a Janáček z Dněpropetrovska. Krajan Josef Hromada padl v řadách tohoto oddílu. Jaroslav Vítek ze Žitomíru v oddíle velel četě. Po válce reemigroval do Československa a pracoval v textilce Ohara v Aši, později jako vrátný v továrně Moser.

V prosinci roku 1943 se členové Blaníku intenzívně připravovali na ilegální překročení fronty směrem na Kyjev a na spojení s čsl. vojenskou jednotkou generála Svobody. Podle návodu hulečského centra byl přechod určen do první dekadý března, ale rychlý postup Rudé armády změnil naše plány.

Osvobození Kvasilova 2. února 1944

Koncem ledna 1944 se Kvasilov opět stává frontovou obcí. Byl přeplněn ustupujícími útvary unavených Němců a Vlasovců. Kolem Kvasilova – zejména podle Jandurova statku – byla do palebního postavení umístěna děla. Všechny hlavně směřovaly směrem na východ k tajkurským lesům. První dny proběhly v relativním klidu. Němečtí vojáci byli v našem bytě obnaženi do spodního prádla a žehlili zavšivené součástky svých stejnokrojů, mnozí byli pod vlivem alkoholu. Jeden mladý důstojník s pistolí v ruce mne vyvedl na dvůr, musel jsem ho s dalšími vojáky vodit do každé budovy, kolny, chlěva. Maminka je na kolenou prosila, aby mi neubližovali. Nakonec se ten první umoudřil a odešel do panského domu, kde byl jejich štáb. Pro jistotu jsem vzkázal do vsi, aby členové Blaníku raději zůstali doma.

K večeru bylo ve směru na Tajkur slyšet těžké sovětské kulometry. Rozestavěné dělostřelectvo, které se nacházelo kolem Jandurova statku, se seřadilo do kolony a odjelo směrem na silnici k Rovnu. K večeru několik tanků počalo ostřelovat a zapalovat budovy v Dolení ulici. Další tank, který najel do Hoření cesty a zůstal stát u Vraštilovy zahrady, se počal zastřelovat do budov Jandurova statku. Po šesti výstřelech vycouval a vracel se do vsi. Avšak Jandurovy budovy se mu nepodařilo zapálit. Dolení ulice byla v několika místech v plamenech. Otec, já a sestry, které opatrovaly vystrašenou maminku, jsme se urychleně nastěhovali do sklepa. Němci statek nezapálili, snad měl střelící tank vadné náboje.

Na dolním konci vesnice plálo pět požárů. Obytný dům Jeřábků, kde bydlel bratr Toník, měl slaměnou střechu. Z obavy před požárem včas poslal manželku s jednoroční dcerkou k sousedům, aby se tam ukryly ve sklepech. Sám spěchal se svým švagrem uklidit ze spíže chleba a nějaké potraviny. Ještě sdělil, že k sousedům přenesou také starou tetu Jeřábkovou, která byla nepohyblivá. Házeli v komoře do pytle chleby a uzené, když tu náhle zaslechli výstřel z děla a po výbuchu začal dům hořet. Toníka omráčil padající trám a jeho švagr Václav Anděl zpanikařil. Odhodil pytel s potravinami, přeběhl cestu k sousedům a vpadl do sklepa, kde vykřikl: „Barák hoří a Tonda je zabitej!“ V té době byl již boj v plném proudu, a tak záchrana Toníka a staré tety byla nemožná.

V hořícím domě se Toník v poslední chvíli před zřícením střechy probral k vědomí, ale již neměl tolik sil, aby mohl vynést z chalupy osmdesátiletou nechodící tetu. Dokázal se pouze vyplazit z rozžhaveného stavení na zápraží, když se střecha zřítla. Ubohá žena tam uhořela.

Zatím po celé Dolení ulici probíhal prudký boj. Ze sousedního dvora od Vraštilů střelil sovětský těžký kulomet. Toník ležící na dvoře viděl v září ohně, jak Němci z jejich dvora palbu kulometu opětují. Jako ve snách, ani nevěděl jak, přeběhl ulici mezi svítícími střelami a vpadl do sousedova sklepa. Ustrašení sousedi i jeho žena se již domnívali, že zůstal v ohni stejně jako celé hospodářství – dva koně, dvě krávy, drůbež. Nejstrašnější však bylo, že tam v plamenech uhořel člověk.

Na Dolení ulici hořelo několik domů a hospodářských budov, které byly zapáleny německými tanky. Sovětský útok mezitím rychle pokračoval do středu obce a poté dál na Rovno. Rychlým a smělym útokem byl zachráněn střed Kvasilova a jeho hoření část.

Brzy ráno 2. února 1944 jsme již vítali naše osvoboditele – rudoarmějce. Konečně si mohli kvasilovští po neuvěřitelném strádání radostně oddechnout.

Vstup do československé jednotky

Po osvobození jsme se rozhodli urychleně a dobrovolně vstoupit do čl. vojenské jednotky v SSSR. Již 1. března 1944 se 130 kvasilovských dobrovolníků seřadilo do trojstupu a se zpěvem pochodových písní odešlo do Rovna. Na cestu je vyprovázely usazené tváře členů jejich rodin. Kdo ví, zda se všichni vrátí? Vrátili jsme se ještě týž večer! Nebyly pro nás připraveny vagóny, a tak nás pracovníci vojenské správy poslali domů.

Doma jsme jen odložili naplněné tlumoky a vyrazili jsme do vsi, chtěli jsme využít získaný čas, abychom se rozloučili i s těmi, kteří nás nestačili vyprovodit. Mezitím přišlo pět chlapců z Boratína. Odvážlivcům se podařilo u města Luck proniknout přes frontu a dojít až do Kvasilova.

3. března obíhal obecní ponocný všechny dobrovolníky. Znovu se loučíme. Tentokrát již definitivně. Asi ve 14 hodin nasedáme v rovenské stanici do vlaku a asi s 900 dalších Volyňských vyjíždíme. Z hrůzou pozorujeme barbary zpustošené území. Cesta vede přes Šepetovku. Domy pobořené či spálené, trať místy vytrhaná. Zničené elektrárny, vodojemy. Strhané telefonní vedení. Všude jen zkáza a trosky.

Cesta našeho ešalonu do Jefremova trvala 15 dní. Cestou jsme se mnohokrát zdrželi, neboť v provozu byla většinou pouze jedna kolej. Dáváme přednost vojenským vlakům ujíždějícím na frontu. Na východ nás zase předjíždějí vlaky sanitní.

U Dárnice zažíváme první nálet Němců. Naše souprava stojí odstavená na vedlejší koleji. Z obou stran stojí dlouhé sanitní vlaky. Za chvíli začaly kvílet sirény, které oznamovaly nálet fašistů. Domnívali jsme se, že podle mezinárodní konvence nebudou sanitní vlaky bombardovány. Tyto zákony pro fašistické vrahy neplatily. Jeden sanitní vlak byl během několika minut zasažen. V našem ešelonu byl vydán zákaz opouštět vagóny. S velikou hrůzou jsme očekávali případné zásahy u našeho vlaku. Měli jsme však štěstí, mimo několika lehčích zranění se nám nic nestalo. Obrovské nádraží bylo v plamenech, na všech stranách plály požáry. Ve vagónech bylo od zplodin hoření nedýchateľné ovzduší. Nálet trval asi jednu hodinu. Brzy poté nám výstražný hvizd oznamoval odjezd z nádraží. Po chvíli jsme kvůli rozbité trati opět zastavili. Mnoho našich chlapců se přihlásilo na pomoc při opravě kolejového svršku. Nálet se již bohudík neopakoval. Konečně jsme k večeru vyjeli. Dněpr jsme přejížděli po pontonovém mostu. Náš vlak se sotva šinul, lokomotiva dávala výstražný hvizd.

Po celou dobu, až do Jefremova, doprovázeli náš transport 2 sovětští poručíci. Chovali se k nám velmi přátelsky. 18. března jsme konečně dojeli do Jefremova, kde nás na nádraží uvítali naši důstojníci a vojáci. Všichni jsme měli velkou radost. Na nádvoří kasáren nás krátce přivítal velitel brigády plk. Vladimír Příkryl.

Mnoho našich chlapců se přihlásilo na přípravu ubytoven. Byl nedostatek skla, a proto bylo často nahrazeno překližkou. Příští den jsme byli předvoláni k lékařské prohlídce. Vojenská odvodní komise vybrala pro 2. paradesantní brigádu 350 volyňských Čechů. Mezi nimi bylo 45 kvasilovských chlapců, takže naše skupina se stala mezi ostatními tou nejpočetnější. Po odvodu a registraci jsme obdrželi stejnokroje a začal výcvik. Vzpomínám si, že naši štábní rotu, kam jsem byl přiřazen, měl každé ráno na ranní rozcvičku štábní kapitán Sacher. Tento nekompromisní sportovec plnil svůj úkol každý den povětivě a důsledně. Po snídani přišel pěší pořadový výcvik, v dopoledních hodinách a po obědě následovala teorie a politická příprava. Po ukončení pořadového výcviku začala teoretická příprava desantního výcviku. Po ní pak přišly samotné seskoky pádem. Nejprve tři seskoky z balónu, potom nastaly seskoky z letadel. V noci se vždy prováděl jeden seskok z letadla i z balónu. Každý parašutista se pod dohledem odborníků musel naučit složit si padák, s nímž seskakoval. Již při druhém seskoku strach pomínil a tento výcvik se stal běžným.

Kvasilovští dobrovolníci v boji

2. paradesantní brigáda se zúčastnila v prostoru Krosna a Sanoku bojů v Karpatsko-dukelské operaci. Za pomoci 129. a 140. sovětské střelecké divize po osmnácti dnech bojů postoupila z původního postavení a prolomila tři dobře opevněná a silně hájená obranná postavení nepřítele a pronikla 12 km daleko, čímž se přiblížila k československým hranicím. Úspěch bojů byl draze vykoupen 143 mrtvými a 438 raněnými a nezvěstnými.

21. září 1944 přišel rozkaz k vystřídání paradesantní brigády, která byla po částech přesunuta do Krosna a Krosčenka. Těmito boji skončil křest naší jednotky. Splnila očekávání a neklamala ty, kteří věřili v její bojeschopnost. O tom, jak naše brigáda pomohla bít nepřítele, svědčili nejlépe pochvalné výroky představitelů sovětských velitelství. Shodně vyslovovali svůj dík a obdiv, což je potěšitelné, uvědomíme-li si, že věděli, jak dovedli bojovat sovětští vojáci. Prokázaly se úspěchy našich velitelů i vojáků, kteří byli oceněni udělením řady vysokých vyznamenání. Na tuto pro nás tak slavnou chvíli se

přijeli podívat např. divizní generál Viest, div. gen. Hasal, brig. generál Boček, poslanci a členové státní rady – František Němec, monsignor dr. Hála, dr. Prokop Drtina, dr. Uhlíř, Laušman, Vuka, pplk. Pernikář a npor. Petro. Během krátké návštěvy vyznamenal gen. Viest mnoho příslušníků parabrigády československými vyznamenáními. I já obdržel Československý válečný kříž 1939. Tuto chválu si vynutily přesvědčivé úspěchy našich vojáků, kteří útočili proti opevněnému nepříteli mnohdy i bez podpory těžkých zbraní.

Je málo známo naší veřejnosti, že ve stavu 2. parabrigády bylo 325 volyňských Čechů, kteří se významným dílem přičinili o úspěchy bojů jak v Karpatech, tak i v SNP. Svědčí o tom dnes četná vysoká válečná vyznamenání, jež jim zdobí hrud.

Velký vlastenecký čin a lásku ke své vlasti projevilo 17 kvasilovských dívek, které dobrovolně vstoupily do armády, aby sloužily a bojovaly se zbraní v ruce až do konce války. Z těchto nadšených vlastenek se nevrátila Anička Zichová, která obětovala pro svobodu své vlasti to nejcennější – svůj mladý život. Dnes odpočívá věčným spánkem na čestném místě historického hřbitova u Dukelského památníku.

Volyňští Češi, mladí i otcové rodin, dokázali se zbraní v ruce, že jejich láska k vlasti nebyla jen planým slibem. Prokázali, že nebyli jen v popředí hospodářského života a kulturního úsilí na Volyni, ale byli hotovi dát za ni své životy. Nemalou cenu zaplatil Kvasilov. Více než 3 desítky vojáků různého stáří a jedna dívka padli v bojích a svou krví vykoupili svobodu naší vlasti. Občané Kvasilova uspořádali též sbírku pro naši vojenskou jednotku v SSSR, jež vynesla 60 000 rublů na tanky, a věnovali 30 koní, 30 kusů hovězího dobytka, 35 vykrmených vepřů, více než 5 tun mouky a 10 tun ovsu. Dávali z mála, ale dávali od srdce. Přispěli tak k získání československé nezávislosti.

Mnozí dobrovolníci utrpěli v bojích zranění lehká i těžká. Mnozí byli vyznamenáni různými medailemi a řády. Mezi kvasilovskými byli nejvíce vyznamenanými Jaroslav Perný a Valentin Novák. Perný prošel bojovou cestu z Buzuluky do Prahy a Novák bojoval jako letec v Anglii.

* * *

NÁVRAT DO STARÉ VLASTI

Návrat – Petr Bliml

Bylo jaro, psal se rok 1947

Dlouhé soupravy vlaků se daly do pohybu

přes Halič ke Lvovu,

přes Čop a Košice do staré vlasti

k vytouženému domovu.

Po válce byla s velkou netrpělivostí očekávána československá komise, která měla provádět reemigraci volyňských Čechů. Dočkali se jí. Nastaly velké přípravy.

Konečně 18. dubna 1947 nastoupili na zdolbunovském nádraží na cestu. Transport kvasilovských obyvatel dorazil do Žatce 2. května. Naším prvním zklamáním bylo, že jsme nepřišli do jedné obce. Tak se kvasilovští usídlili v okolí Žatce v těchto vesnicích: Dobříčany, Liběšice, Klůček, Líčkov, Tuchořice, Holedeč a Lhota.

Jak byli zvyklí, hned se zapojili do práce. Obnovovali hospodářství a tím nejvíce prospěli osvobozenému Československu.

Těm, kterým osud nepřál přežít válečnou dobu, postavili obyvatelé Liběšic na návsi u kostela pomník.

Kvasilovští Češi dnes

Léta běží a bývalé kvasilovské události začíná čas ukryvat do svých závějí. Značná část kvasilovských občanů odešla brzy po reemigraci do důchodu. Mnoho jich na následky válečných útrap již odpočívá věčným spánkem. Ale ani na sklonku života nesložili ruce do klína. Mnozí byli zapojeni do různých dobrovolných společenských organizací. Zvláštní pozornost si zasluhuje činnost v základních organizacích Českého svazu protifašistických bojovníků, kterou řídil okresní výbor, jehož předsedou byl na lounském okrese plk. v záloze Jaroslav Perný. Naše organizace byly již tradičně hodnoceny jako nejlepší. Od roku 1973 pořádal okresní výbor ve spolupráci s odborem školství ONV Louny, cesty tzv. „vlaků družby“. Tyto zájezdy byly vedeny po trase Liptovský Mikuláš, Dukelský průsmyk, Svidník, Demänovské jeskyně, státní muzeum Banská Bystrica. Zájezdy doprovázela hudba z lidové školy umění, a účastnilo se jich 430–450 dětí a dospělých z celého okresu.

Většina Kvasilovských byla organizována v ZO ČSPB Liběšice, v nynější době v ČSBS a ČsOL. Její členové žijí v devíti obcích: Liběšice, Trnovany, Dobříčany, Dubčany, Líčkov, Stekník, Zálužice, Klůček, Lhota.

Někteří kvasilovští rodáci vynikli v různých sférách společenského života. Jsou to např.:

Perný Jaroslav –	Úspěšný předseda JZD.
Ing. Petras Václav –	Podnikový ředitel Severomoravských pivovarů v Přerově.
Martínek Alexandr –	předseda JZD v Dobříčanech.
Šerefuk Mikuláš –	vedoucí výrobního střediska a farem Líčkov, Lhota, Nový Dvůr, Sádek a Deštnice.
Řehák Vladimír –	Náčelník doplňovací vojenské správy v Chomutově.
Pasecký Josef –	Zástupce náčelníka Okresní vojenské správy v Lounech.
MUDr. Perná Helena –	lékařka oční kliniky 1. LF ÚK v Praze.
Kadavý Václav –	vedoucí farmy Líčkov.
Tomáš Jan –	vedoucí automobilových oprav v Žatci.
Kozlovský Vladimír –	hlavní zootechnik JZD.
Martínek Mikuláš –	zootechnik ve sloučeném JZD.
Mašinda Vladimír –	vedoucí rostlinné výroby na farmě Liběšice.
Linhart Václav –	vedoucí zubní laboratoře ÚNZ v Žatci.

SEZNAM OBYVATEL KVASILOVA (POUZE HLAVY RODIN)

1. Ouský Josef	14. Ducháček Josef
2. Janovský Josef	15. Kalych Jan
3. Holeček Václav	16. Martínek Rudolf
4. Rigl Jaroslav	17. Kříž Vladimír
5. Berezanec Jan	18. Štrojsa Josef
6. Martínek Václav	19. Nosek Vladimír
7. Tomáš Jan	20. Nosek Bohdan
8. Martínek Josef	21. Kadeřábek Vladimír
9. Frančík František	22. Ing. Linhart Václav
10. Janovský Vladimír	23. Nosková Věra
11. Čížek Vladimír	24. Beran Vladimír
12. Zach Robert	25. Řasa František
13. Kozlovský Jan	26. Zedník Petr

27. Košťál Václav
28. Martínek Jiří
29. Břečka Václav
30. Libánský Václav
31. Zich Jan
32. Krahulík František
33. Martínek Václav
34. Srp Vladimír
35. Srp Václav
36. Martínek Jaroslav
37. Martínek Vladimír
38. Kocek Václav
39. Vacátko Václav
40. Červínka Václav
41. Horna Josef
42. Vacátko Vladimír
43. Martínek František
44. Vacátko Jan
45. Vacátko Vladimír
46. Pastorek Antonín
47. Řehák Vladimír
48. Dlouhý Václav
49. Pastorek Sláva
50. Žďárská Marie
51. Martínek Bohumil
52. Išler Vladimír
53. Myškovský Antonín
54. Syrovátková Marie
55. Palička Josef
56. Tomáš František
57. Kadavý Václav
58. Olmr Václav
59. Polejková Zina
60. Štrojsa Josef
61. Bělohoubek Karel
62. Rygl Antonín
63. Hryzbyl Vladimír
64. Náhlovský Vratislav
65. Libánský Pavel
66. Novák Karel
67. Ronova Olga
68. Petras Václav
69. Pluhař Bohumil
70. Kotner Karel
71. Zahrádka Antonín
72. Vítek Josef – učitel
73. Tomáš Vladimír
74. Kadeřábek Jan
75. Mašinda František
76. Štejnár Václav
77. Štejnár Eduard
78. Štejnár František
79. Zach Michal
80. Pazderský Václav
81. Ing. Svárovský Vladimír
82. Šmolík Jiří
83. Kozlovský Vladimír
84. Náhlovský Karel
85. Perný Antonín
86. Jaček Josef
87. Chramostová Věra
88. Boček Karel
89. Mickevič Jan
90. Judin Petr
91. Vígner Jan
92. Vágner Jan
93. Šedivý Vladimír
94. Kotek Břetislav
95. Lisický Gervasij
96. Miler Václav
97. Čížek Jan
98. Jeřábek Josef
99. Mádl Václav
100. Olmr Vladimír
101. Mádllová Marie
102. Horna Václav

103. Blažek Alexandr
104. Štěpán Alexandr
105. Šlisík Václav
106. Vojar Alexandr
107. Horyna Josef
108. Hroudová Marie
109. Myčko Nester
110. Kubjak Antonín
111. Veselá Věra
112. Žaludová Helena
113. Blažková Naďa
114. Řehák Alexandr
115. Cvětkov Boris
116. Řehák Mikuláš
117. Vraštil Josef
118. Jeřábková Anna
119. Anděl Václav
120. Valentová Věra
121. Juchymec Vladimír
122. Strelčuk Pavel
123. Holeček Václav
124. Tkáč Sergej
125. Škobis Václav
126. Vojar Josef
127. Dlouhý Vladimír
129. Malich Josef
130. Štrojsa Václav
131. Novotný Josef
132. Krbec Antonín
133. Vitkovský Vladimír
134. Stránský Jan
135. Ouský Václav
136. Škalinský Alexandr
137. Mora Antonín
138. Zavadzký Josef
139. Stehlík Bohumil
140. Veselý Václav
141. Šik Václav
142. Vološkevič Josef
143. Fiřt Josef
144. Zach Jan
145. Kříž Josef
146. Jakubec Josef
147. Novotný Josef
148. Fiala Antonín
149. Martinek Karel
150. Urban František
151. Krátký Jiří
152. Přišovský Václav
153. Vojar Josef
154. Janza Josef
155. Pazderský Josef
156. Zeman Josef
157. Olič Jaroslav
158. Fiala Josef
159. Martínek Antonín
160. Martínek Štěpán
161. Šik Jaroslav
162. Drobný Antonín
163. Vojta Josef
164. Šik Antonín
165. Řehák Václav
166. Židlický Václav
167. Náhlovský Josef
168. Náhlovský Vladimír
169. Jandura Josef
170. Šereťuk Denis

Záznamy ze soukromého archívu tajemníka MNV Bohumila Štejnara

Kvasilov měl mezi dvěma světovými válkami téměř stálý počet obyvatel	680–750 osob
počet domovních čísel popisných	121
výměra orné půdy	
– před druhou světovou válkou	750 ha
– po válce	750 ha
výměra luk a pastvin před válkou	250 ha, po válce 120 ha
výměra chmelnic před válkou	140 ha po válce 70 ha
výměra lesů před válkou	100 ha po válce 50 ha
Stav koní před válkou	183 ks, zkonfiskováno-dodáno 120 ks
stav hovězího dobytka	750 ks, zkonfiskováno-dodáno 450 ks
stav prasat	560 ks, zkonfiskováno-dodáno 460 ks
roční dodávky obilovin	500 q
peněžní daň	50–60 tisíc rublů

Účast v bojích:

vstoupilo do čsl. armádního sboru v SSSR	173 osoby
z toho žen	17 osob
vstoupilo do čs. voj. jednotek na západní frontě	3 osoby
povoláno do Rudé armády	8 osob
povoláno do polské armády	6 osob
padlo za svobodu vlasti v 1. čs. armád. sboru v SSSR	29 osob
padlo za svobodu vlasti ve Francii	1 osoba
padlo za svobodu vlasti ve válce polsko-německé	1 osoba
padlo za svobodu vlasti v Rudé armádě	2 osoby
celkem za svobodu vlasti položilo životy	33 osob.

JMENNÝ SEZNAM KVASILOVSKÝCH DOBROVOLNÍKŮ

1. Břečka Václav	7. Červenka Václav
2. Beran Vladimír	8. Červenka Alexandr
3. Beran Teofil	9. Červenka Josef
4. Blažek Alexandr – padl	10. Čížek Vladimír
5. Bureš Josef	11. Ducháček Josef
6. Bureš Rostislav	12. Dlouhý Alexandr

14. Dlouhý Vladimír
14. Dlouhý Václav – padl
15. Fiala Antonín
16. Antonín Antonín
17. Fiřt Josef
18. Holeček Antonín
19. Holeček Václav
20. Holeček Jindřich
21. Holeček Vladimír
22. Holeček Jiří
23. Holeček Antonín
24. Horna Václav – padl
25. Horna Antonín – padl
26. Horna Josef
27. Hrdý Václav
28. Hrouda Josef
29. Hurta Vladimír
30. Išler Václav
31. Išler Václav mladší
32. Janza Vladimír – padl
33. Janza Antonín
34. Jeřábek Václav – padl
35. Janovský Josef
36. Janovský Václav
37. Kadavý Václav
38. Kadeřábek Václav
39. Kotek Mikuláš
40. Kotek Václav
41. Kotek Antonín
42. Kotek Mikuláš
43. Kozlovský Vladimír
44. Kutek Antonín
45. Krbec Antonín
46. Krbec Vladimír – padl
47. Krbec Mikuláš – zavražděn
Němci
48. Krbec Jaroslav – padl
49. Krátký Jiří
50. Kalachová Věra
51. Kalach Josef
52. Kechrtová Věra
53. Kechrt Václav
54. Kříž Josef
55. Kopáč Antonín
56. Libánský Václav
57. Libánský Vladimír – padl
58. Linhart Václav
59. Martínek Antonín
60. Martínek Václav – padl
61. Martínek Jiří
62. Martinková Věra
63. Martinková Anna
64. Martínek Josef – padl
65. Martínek Mikuláš
66. Martínek Vladimír
67. Martínek Josef
68. Martínek Vladimír
69. Martínek Václav – padl
70. Martínek Václav
71. Mora Antonín
72. Mora Mikuláš
73. Mašinda Alexandr
74. Mašinda Vladimír
75. Maksa Antonín – padl
76. Maksa Václav
77. Mádl Antonín
78. Mádl Vladimír
79. Náhlovský Mikuláš
80. Náhlovský Vladimír
81. Nosek Václav
82. Nosek Vladimír
83. Novotný Antonín – padl
84. Novotný Josef
85. Nič Mikuláš
86. Novák Karel
87. Novák Valentin

88. Novák Viktor
 89. Olič Jaroslav – zastřelen
 v Rusku při výkonu stráže
 90. Oliva Vladimír
 91. Ouský Mikuláš – padl
 92. Ouský Josef
 93. Ouský Václav
 94. Olmr Vladimír – padl
 95. Olmr Antonín – padl
 96. Olmr Josef – padl
 97. Perná Ludmila
 98. Pastorková Anna
 99. Petrasová Helena
 100. Petras Václav
 101. Perný Jaroslav
 102. Perný Václav
 103. Pecháček Emil
 104. Pecháček Josef
 105. Pecháček Jindřich – padl
 106. Pasecký Josef
 107. Pilař Jan
 108. Pilař Václav
 109. Pastorek Josef
 110. Pastorek Václav
 111. Pastorek Antonín
 112. Pastorek Mikuláš
 113. Pastorek Vladimír
 114. Pastorek Antonín
 115. Pecháček Josef
 116. Rigl Václav
 117. Rigl Antonín – padl
 118. Rigl Mikuláš
 119. Rigl Jaroslav
 120. Řasa František
 121. Řehák Alexandr
 122. Řehák Mikuláš
 123. Řehák Alexandr
 124. Řehák Vladimír
 125. Řehák Boris – padl
 126. Ronová Nina
 127. Srp Vladimír – padl
 128. Šutová Anna
 129. Šut Jiří
 130. Štrojsová Lida
 131. Šik Antonín
 132. Šik Jaroslav
 133. Šik Josef
 134. Šik Vladimír
 135. Štrojsa Vladimír
 136. Štrojsa Josef
 137. Štrojsa Štěpán
 138. Štrojsa Václav
 139. Šeretuk Antonín – padl
 140. Šeretuk Mikuláš
 141. Štěpán Václav
 142. Šlisík Antonín
 143. Štejnár Jaroslav
 144. Štejnár Josef – padl
 145. Štejnár Václav
 146. Šlisík Antonín
 147. Tomáš Jan
 148. Tomáš Jindřich – padl
 149. Tomáš Alexandr – padl
 150. Tomáš Antonín
 151. Tomáš Konstantin
 152. Tomáš Teofil – padl
 153. Tomášová Jiřina
 154. Temborský Leon
 155. Tuský Jan
 156. Tomáš Josef
 157. Vavrecký Vladimír
 158. Veselý Václav – padl
 159. Vacátko Václav
 160. Vacátko Václav
 161. Vojar Jiří
 162. Vojar Alexandr

- 163. Vojar Vladimír
- 164. Vojar Josef – padl
- 165. Vágner Mikuláš
- 166. Vignerová Eugenie
- 167. Vlach Vladimír – padl
- 168. Všetečka Josef
- 169. Všetečka Alexandr
- 170. Zach Antonín
- 171. Zach Václav

- 172. Zach Jan
- 173. Zahrádka Jiří – padl
- 174. Holeček Antonín
- 175. Tomáš Teofil – padl
- 176. Jeřábek Václav
- 177. Savela Xaver
- 178. Zichová Anna – padla
- 179. Zich Václav

SEZNAM KVASILOVSKÝCH DÍVEK DOBROVOLNIC V ČS. VOJ. JEDNOTKÁCH

- 1. Šutová Anna
- 2. Štrojsová Lída
- 3. Vignerová Eugenie
- 4. Kalachová Věra
- 5. Zichová Anna – padla
- 6. Martínková Anna
- 7. Martínková Věra
- 8. Perná Ludmila
- 9. Pastorková Anna

- 10. Ronová Nina
- 11. Petrasová Helena
- 12. Kechrtová Věra
- 13. Svárovská Věra
- 14. Šmoliková Anna
- 15. Novická Ludmila
- 16. Novická Ala
- 17. Tomášová Jiřina

SEZNAM KVASILOVSKÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ 2. PARABRIGÁDY

- 1. Břečka Václav
- 2. Dlouhý Václav
- 3. Dlouhý Vladimír
- 4. Fiala Antonín
- 5. Horna Antonín
- 6. Jeřábek Václav
- 7. Janza Vladimír
- 8. Kotek Mikuláš
- 9. Kotek Antonín
- 10. Kadeřábek Václav
- 11. Kozlovský Vladimír

- přežil
- padl – Krpačovo, Slovensko
- přežil
- přežil
- padl – Slovensko
- padl – Zaršín, Polsko
- padl – Polsko
- přežil
- přežil
- přežil
- přežil

12. Krbec Vladimír	zahynul – letecká havárie v Tatrách
13. Krbec Jaroslav	zahynul – letecká havárie v Tatrách
14. Martínek Alexandr	přežil
15. Maksa Antonín	padl – Polsko
16. Mora Antonín	přežil
17. Mádl Antonín	přežil
18. Mádl Vladimír	přežil
19. Martínek Václav	padl – Polsko
20. Martínek Vladimír	přežil
21. Martínek Mikuláš	přežil
22. Náhlovský Vladimír	přežil
23. Olič Jaroslav	zastřelen na stráži v SSSR
24. Ouský Josef	přežil
25. Ouský Václav	přežil
26. Ouský Mikuláš	padl – Polsko
27. Pilař Jan	přežil
28. Pastorek Václav	přežil
29. Rigl Mikuláš	přežil
30. Šlisík Antonín	přežil
31. Štrojsa Josef	přežil
32. Štrojsa Václav	přežil
33. Štefl Václav	přežil
34. Šeretuk Mikuláš	přežil
35. Štejnar Václav	přežil
36. Tomáš Antonín	přežil
37. Tomáš Jindřich	padl – Slovensko – SNP
38. Tomáš Alexandr	padl – Morava
39. Tomáš Konstantin	přežil
40. Temborský Leon	přežil
41. Tomáš Jan	přežil
42. Všeťečka Josef	přežil
43. Srp Vladimír	zahynul – letecká havárie Slovensko
44. Veselý Václav	padl – Slovensko SNP
45. Anděl Václav	přežil

Z celkového počtu 45 kvasilovských parašutistů padlo 14 osob, což činí 31,1 %.

ZA SVOBODU VLASTI PADLI NÁSLEDUJÍCÍ DOBROVOLNÍCI

1. voj. Blažek Alexandr	17. voj. Horna Antonín
2. čet. Šeretuk Antonín	18. voj. Libánský Vladimír
3. voj. Pecháček Jindřich	19. svob. Veselý Václav
4. voj. Vojar Josef	20. ppor. Tomáš Teofil
5. voj. Tomáš Alexandr	21. por. Srp Vladimír
6. voj. Tomáš Jindřich	22. por. Zahrádka Jiří
7. voj. Janza Vladimír	23. svob. Zichová Anna
8. des. Václav Dlouhý	24. voj. Martínek Václav
9. voj. Rygl Antonín	25. voj. Vlach Vladimír
10. voj. Krbec Jaroslav	26. voj. Olič Jaroslav
11. voj. Krbec Vladimír	27. voj. Řehák Boris
12. Krbec Mikuláš – zavražděn
Němci – Rovno	28. voj. Olmr Josef
13. voj. Horna Václav	29. voj. Olmr Antonín
14. voj. Maksa Antonín	30. voj. Jeřábek Václav
15. voj. Ouský Mikuláš	31. voj. Štejnár Josef
16. voj. Novotný Antonín	32. voj. Merhout Antonín
	33. voj. Horna Václav

SEZNAM ZRANĚNÝCH KVASILOVSKÝCH DOBROVOLNÍKŮ

1. Štrojsa Josef – těžce – na následky zranění brzo po válce zemřel
2. Perný Jaroslav 1× těžce, 3x lehce
3. Beran Teofil 1× těžce
4. Štrojsa Josef 1× lehce
5. Oliva Vladimír 1× lehce
6. Libánský Václav 1× lehce
7. Beran Vladimír 1× těžce
8. Šeretuk Mikuláš 1× lehce
9. Všetečka Josef 1× lehce

SEZNAM KVASILOVSKÝCH DŮSTOJNÍKŮ A PRAPORČÍKŮ

1. pluk. Perný Jaroslav	4. pluk. Pasecký Josef
2. pluk. Novák Valentin	5. major Martínek Vladimír
3. pluk. Řehák Vladimír	6. major Červenka Václav

7. kapt. Novák Viktor	17. por. Zahradka Jiří
8. nadpr. Šeretuk Mikuláš	18. por. Dlouhý Vladimír
9. podpor. Kotek Václav	19. por. Perný Václav
10. podpor. Vágner Mikuláš	20. nadpor. Šut Jiří
11. nadpor. Martínek Josef	21. nadpor. Šutová Anna
12. nadpor. Kadavý Václav	22. por. Petras Václav
13. por. Martínková Věra	23. por. Srp Václav
14. por. Maksa Václav	24. praporčík Mašinda Vladimír
15. por. Čížek Vladimír	25. praporčík Martínek Václav
16. por. Vacátka Václav	

Anička Zichová

Jméno Aničky Zichové je nerozlučně spjato s historií dukelských bojů za svobodu Československé vlasti.

Na jaře v roce 1944 se fronta přiblížila k Československým hranicím.

12. října 1944 na severním úpatí kóty 534 u Helenuvky nastala chvíle frontového klidu. Spojářka svobodnice Anička Zichová ho využila k odpočinku čtením válečného zpravodaje sedíc na blatníku auta. Po nějaké době nastal nepřátelský minometní přepad, přičemž byla Anička smrtelně zraněná a než byla převezena na ošetřovnu, zemřela. Byla pochována na hřbitově v Poljanec u Krosna. Po válce na žádost matky Ludmily Zichové byly pozůstatky dcery Aničky převezené pomocí ředitelství Muzea ve Svidníku na Vojenský národní hřbitov.

Armádní generál Ludvík Svoboda na Aničku Zichovou vzpomíná takto: „Shodou okolností jsem viděl na vlastní oči skon svobodničky Zichové po zásahu granátu miny, kdy se přemísťovala na novou pozorovatelnu 2. dělostřeleckého pluku, kde byla spojačkou. Tento obraz zanechal ve mě hluboký dojem, protože vidět umírat na bojišti ženu mezi muži, to je strašná věc, na kterou nikdy nezapomenu. Padla za nás za všechny, za to, abychom mohli svobodně žít. Když jsem se přemísťoval na další pozorovatelnu, vtiskl jsem na její mrtvé čelo polibek, jako projev úcty a díky velitele za její oběť.“

VYDĚDĚNCI OLOUPENÍ O MAJETEK, PRÁVA I ŽIVOT

(Osudy rodin Jandurové a Svárovského)

Antonín Jandura. Do Kvasilova se přistěhoval z Šumavy v roce 1882. Na řece Ujstje postavil mlýn, zpočátku vodní, později motorový. Pod jeho vedením podnik vzkvétal tak, že když v roce 1908 jeho syn Josef vystudoval v Moskvě vyšší obchodní akademii, rozhodli se společně pro založení továrny na lana, provazy a motouzy. Prosluli záhy svými kvalitními výrobky, neboť nakupovali prvotřídní surovinu v Rusku. Situace po první světové válce však zanechala konec tohoto podnikání, neboť po uzavření hranic mezi Polskem a sovětským Ruskem začal být nedostatek surovin pro výrobu.

V poválečných letech skupoval tento podnikavý člověk ladem ležící pozemky panských dvorů vzniklých po první pozemské reformě a na nich se zaměřil na zemědělskou výrobu. V roce 1927 vybudoval moderní sušárnu a sírárnu chmele. Umístil ji v bývalém továrním objektu. Tento moderní chmelařský podnik, největšího svého druhu na Volyni, si pronajímala obchodní chmelařská společnost z Dubna. V okolních vsích vykupovala chmel, zde ho sířila a připravovala pro export za hranice Polska.

To však nebyl jediný obchodní úspěch Antonína a Josefa Jandury. Kromě velkostatku vlastnil a provozoval i cihelnu na samotě v Kudryně poblíž města Zdobunova, kterou v průběhu poválečných let modernizoval na efektivní a výnosný podnik. Ze závodu byla vybudována železniční přípojka do Zdobunova, takže výrobky byly nakládány přímo v objektu cihelny. Odbyt měl zajištěn, neboť místní cihly si objednávala celá řada velkých polských stavebních firem.

Jandorovi synové získali vysokoškolské vzdělání – starší Jiří vystudoval v Praze vysokou zemědělskou školu a mladší, všestranně nadaný Věslav, komerční školu v Praze. Pokračoval pak dále ve studiích v Dánsku a ve Velké Británii. V Londýně dosáhl ve svém oboru titul a doktorát.

Pro lidi, jakými byli Jandurové, měla druhá světová válka katastrofální důsledky. Přinesla zkázu nejen hospodářskou, ale znamenala i tragický osud pro členy rodiny. Když Volyň uchvátila Stalinova rudá vojska, byl Jandura a celá řada dalších boháčů uvězněna ve Zdobunově. Tehdy můj otec a Břetislav Kotek obešlo okolní vesnice a svolali lidovou demonstraci do Zdobunova před budovu NKVD (sovětské ministerstvo vnitra mělo před válkou označení NKVD a své úřadovny po celém SSSR). Pod tlakem veřejného mínění byl nakonec Josef Jandura po 5 dnech z vězení propuštěn. Krátce po propuštění se pak celé Jandurově rodině podařilo uniknout do Varšavy a tak se vyhnout po-

zdejší násilné deportaci na Sibiř. Postihlo to však tisíce rodin, jež pod označením „spec. pereselenci“ (speciální přesídlenci) byly namačkány do nákladních vagónů a odváženy buď do Kazachstánu, nebo do Archangelska. Z Kvasilova toto postihlo rodiny Perného, Svárovského, Šmolikovu, Zemanovu a Stránských.

Josef Jandura vlastnil ve Varšavě činžovní dům. Zde také v roce 1942 zemřel po záchvatu srdeční mrtvice. Bylo mu jednašedesát let. Jeho synové krátce po jeho smrti přijeli zpět do Kvasilova. V té době byla Volyň obsazena hitlerovskou armádou. Synové se ujali zkonfiskovaného majetku. Na podzim roku 1943 však opět opouštějí svůj domov a odcházejí před Rudou armádou do Čech. Do Prahy však nedojeli. Německá okupační správa tyto běžence zadržela a přinutila je k práci v hutích Moravské Ostravy. Při bombardování Ostravy spojeneckým letectvem v říjnu 1944 Jiří Jandura zahynul.

Vševlad Jandura totální nasazení v Ostravě přežil. Po válce se stal vedoucím obchodního oddělení Báňské a hutní společnosti v Praze. Ovládal šest jazyků a stal se obchodním expertem pro západní státy.

V roce 1948 musel toto zodpovědné místo opustit. Nebyl brán zřetel ani na jeho zdravotní stav a musel pracovat jako přidavač u zedníků, později jako jeřábník. V roce 1951 získal zaměstnání jako překladatel anglických, francouzských a německých technických textů (zejména vynálezectví). Zemřel v roce 1976 ve věku 62 let.

Poslední členka této rodiny – dcera ing. Jiřího Jandury Jaroslava – vystudovala učitelství v Praze, jako profesorka češtiny pracovala a učila spolu se svým manželem v Holandsku. Po násilné okupaci v srpnu 1968 oba požádali o azyl a přestěhovali se do Západního Berlína. Zklamání osudem se nehodlali ani do svobodného Československa vrátit.

Krutý osud postihl v Kvasilově i rodinu Svárovských. Ing. Vladimír Svárovský vlastnil v obci továrnu na výrobu zemědělských strojů a slévárnu oceli. Vzhledem ke své popularitě zastával před 2. světovou válkou úřad honorárního konzula pro volyňské Čechy v Polsku.

Když Volyň obsadila Rudá armáda, byl Vl. Svárovský odvezen na neznámé místo. Jeho rodina byla později spolu s pěti dalšími násilně deportována do Kazachstánu. O osudu Ing. Svárovského kolovaly v Kvasilově dvě nepotvrzené zvěsti. Jedna tvrdila, že byl zastřelen na nádvoří věznice v Dubně, krátce před vstupem německých vojsk, druhá uváděla, že byl deportován na Sibiř.

Manželka Ing. Svárovského se se svým nezletilým synem přihlásila do Československé vojenské jednotky v Buzuluku. Tam při návštěvě velvyslanců

ce Zdeňka Fierlingera obdržela zprávu, že její muž je na cestě do Buzuluku. Nikdy však se ho nedočkala.

Po válce se paní Svárovská rozhodla pro Československou republiku a usadila se v Žatci. Její zdravotní stav byl ale trvale narušen strádáním a hladem v době deportace. Onemocněla a v sedmdesátých letech zemřela. Její syn Jaroslav pracoval v žatecké šroubárně a jeho život byl následkem zlého osudu krátký. Zemřel v roce 1959 ve věku 52 let.

Seznam použité literatury a pramenů

1. Náhlovský Josef: Kronika Kvasilova. Kvasilov 1929
2. Rébl Jiří: Slavná Epopej. Věrná stráž ze 17. 1. 1947
3. Tomeš Josef učitel: Seznam Dobrovolníků z Kvasilova. Věrná stráž z 11. 2. 1949
4. Tomášová Marie: Popis Kvasilova. Věrná stráž z 9. 11.–28. 12. 1951
5. Gen. Příklad Vladimír: Pokračujte v Horách. Praha, Naše vojsko 1947
6. Gen. Svoboda Ludvík: Cestami života. díl 1. Praha, Naše vojsko 1971
7. Kolektiv autorů: Dějiny II. světové války 1939–1945. Díl 3. Praha, Naše vojsko 1978

Časopisy:

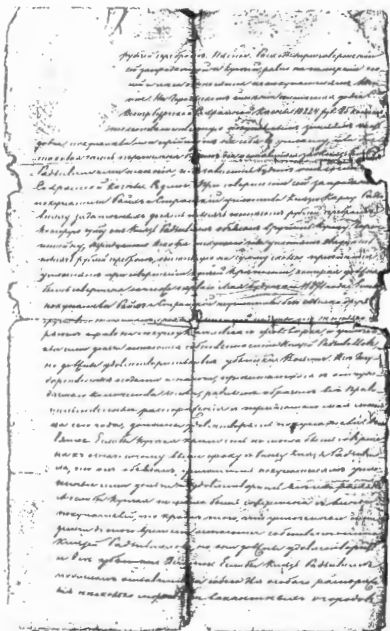
Věrná stráž 1947–1951

Skzydlata Polska 1989

OBSAH

Předmluva	3
Úvod	5
Vznik Českého Kvasilova	6
Kupní smlouva	7
Hospodářský a kulturní a společenský vývoj	9
Chmelařství	15
Kulturní rozvoj	16
Kvasilov roste	25
Vzhled Kvasilova	26
Obecní samospráva, společenské a politické uplatnění	30
Náboženství	31
První světová válka	33
Demografická skladba obyvatel	34
Druhá světová válka	35
Volyň v období do 22. června 1941	36
Osvobození Kvasilova 2. února 1944	40
Vstup do Československé jednotky	42
Kvasilovští dobrovolníci v boji	43
Návrat do staré vlasti	45
Kvasilovští Češi dnes	45
Seznam obyvatel Kvasilova (pouze hlavy rodin)	46
Záznamy z archivu tajemníka MNV Kvasilova Bohumila Štejnara	49
Jmenný seznam kvasilovských dobrovolníků	49
Seznam kvasilovských dívek dobrovolnic v čs. voj. jednotkách	52
Seznam kvasilovských příslušníků 2. parabrigády	52
Za svobodu vlasti padli následující kvasilovští dobrovolníci	54
Seznam zraněných kvasilovských dobrovolníků	54
Seznam kvasilovských důstojníků a praporčíků	54
Anička Zichová	55
Vydědění oloupení o majetek, práva i život	56
Seznam použité literatury a pramenů – časopisy	59
Obrazová příloha	61

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. 1.:
Kupní smlouva Kvasilova,
podepsaní: František Rajchl
a Antonín Stránský,
tlumočníkem byl Vincent
Příbyl. Smlouva stvrzena
okružním soudem v Rovně.

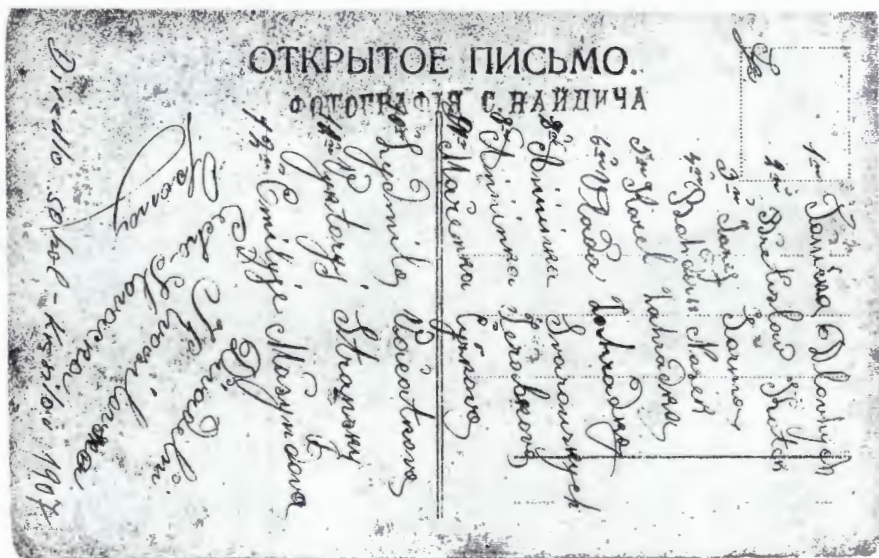
*Obr. 2: Staročeská chalupa – jediná v obci.
Postavili ji zakladatelé Kvasilova – z rodiny Vacátkových*

Obr. 3: První dožínky

Obr. 4: Opona divadla v Kvasilově, 1907. Popisku (obr. 5) ponecháváme v originále, nesmírně cenném, autentickém dokumentu z roku 1907

Obr. 5

Obr. 6: Pětitřídní polsko-česká škola v Kvasilově

Obr. 7: Školní rok 1930–31, v horní řadě druhý od okna žák Mikuláš Šeretuk, uprostřed pravoslavný farář Vjačeslav Lysický, po jeho levé ruce český učitel Vladimír Tomáš a po pravé ruce faráře ředitel školy Josef Vítek (Polák), u pravého okna jsou zakladatelé Kvasilova Náhlovský a Kotek

Obr. 8: Pravoslavný chrám v Kvasilově, povýšený v roce 1930 na Sobor volyňský

Obr. 9: Církevní pěvecký sbor

Obr. 10: 50. výročí založení Kvasilova - Poutová slavnost na kvasilovské faře

Obr. 11: Vlevo ing. Jindřich Svárovský, volyňský konzul Československé republiky. Vpravo vydavatel „Hlasu Volyně“ Antonín Perný

*Obr. 12: Dechová kapela Vratislava Náhlovského,
vítězka několika okresních hudebních soutěží*

Obr. 13: Hlavní ulice

Obr. 14–15: Kvasilovský Sokolský prapor, pohled z pravé i levé strany

Obr. 16

Obr. 17: Kvasilovští sokolové v přípravě na Vsesokolský slet v Praze v roce 1932, vlevo dole cvičitel Václav Martínek, v pozadí Sokolovna

*Obr. 18: Cvičitel kvasilovského Sokola Václav Martínek,
jako poddůstojník polské armády*

Obr. 19: Pohled na sídlo u Jandurů – bývalé sídlo organizace „Blaník“

Obr. 20: Tři členové organizace, zleva vedoucí skupiny Mikuláš Šeretuk, Antonín Šlisík a Antonín Kotek

Obr. 22: Vojenská legitimace Druhé - paradesantní brigády v Jefremově a její nositel.

Obr. 23: V dubnu 1945 v Kežmarku, v dolní řadě zleva druhý Mikuláš Šereťuk se svými chlanci v době SNP. V téže řadě v civilu sekretář štábu Druhé - paradesantní brigády Ján Staroň, hrdina, který zajal za pomoci jednoho vojáka jedenáct Němců, z toho šest důstojníků

Obr. 24: Jiří Zahradka, padl ve Francii.

Obr. 25: Šest osob v Suzdale a tři z nich Kvasilováci, dole zleva - první Valentin Novák, horní řada uprostřed Viktor Novák a první v této řadě zprava Josef Martinek

Obr. 26: Potvrzení o účasti ve Vojenské skupině v Krakově

Potvrzení.

jméno *Novák* *Valentín*... hodnost ... *voj. voj. por.*.....
 narozený dne *10. ledna 1913* v *Praha*.....
 příslušný do *Praha*..... okres :
 byl prezentován a zařazen jako dobrovolník do voj. skupiny v Kra-
 kově dne *8. 9. 1939* pod evid. čís. *2211*.....

Oranki, 6. 5. 1940.

Velitel skupiny:
 pplk. pěch-Ladislav Svoboda
Ladislav Svoboda

Obr. 27:

*Kvasilovské dobrovolnice: nahoře vlevo Evženie Vignerová, vpravo Nina Ronová,
dole vlevo Anna Martinková, vpravo Anna Pastorková*

Obr. 28: Letec v Anglii Valentin Novák na dovolené

Obr. 29: Jména padlých na památníku v Liběšicích u Žatce. Detail

*Obr. 30: Památník v Kvasilově,
jsou na něm jména padlých Čechů a Ukrajinců*

Obr. 31: Bratr autora Antonín Šeretuk, padl ve Wrocance (Polsko)

Obr. 32: učitel Vladimír Tomáš, velmi známý a zasloužilý činitel v Kvasilově

*Obr. 33: Recepce u příležitosti státního svátku Ruské Federace-
Dole čtvrtý zleva veliký příznivec válečných veteránů v Karlových Varech,
generální konzul Ruské federace V. Veller*